

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 29ης Ιουλίου 2019*

«Παράβαση κράτους μέλους – Παράβαση της οδηγίας 2006/123/ΕΚ και των άρθρων 49 και 56 ΣΛΕΕ – Περιορισμοί και απαιτήσεις σχετικά με τον τόπο της έδρας, τη νομική μορφή, τη συμμετοχή στο κεφάλαιο και τις πολλαπλών ειδικοτήτων δραστηριότητες των εταιριών πολιτικών μηχανικών, πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και κτηνιάτρων»

Στην υπόθεση C-209/18,

με αντικείμενο προσφυγή λόγω παραβάσεως δυνάμει του άρθρου 258 ΣΛΕΕ, η οποία ασκήθηκε στις 23 Μαρτίου 2018,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον G. Braun και την E. Τσερέπα-Lacombe,

προσφεύγουσα,

κατά

Δημοκρατίας της Αυστρίας, εκπροσωπούμενης από τον G. Hesse,

καθής,

υποστηριζόμενης από την:

Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, εκπροσωπούμενη αρχικώς από τους T. Henze και D. Klebs, στη συνέχεια από τον D. Klebs,

παρεμβαίνουσα,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Βηλαρά, πρόεδρο τμήματος, K. Jürimäe, D. Šváby, S. Rodin (εισηγητή) και N. Rîșcarra, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Szpunar

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με την προσφυγή της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι η Δημοκρατία της Αυστρίας, διατηρώντας τις απαιτήσεις περί έδρας για τις εταιρίες πολιτικών μηχανικών και πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, τις απαιτήσεις σχετικά με τη νομική μορφή και την κατοχή του κεφαλαίου για τις εταιρίες πολιτικών μηχανικών, πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και κτηνιάτρων καθώς και τον περιορισμό των δραστηριοτήτων πολλαπλών ειδικοτήτων για τις εταιρίες πολιτικών μηχανικών και πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 14, σημείο 1, το άρθρο 15, παράγραφος 1, παράγραφος 2, στοιχεία β' και γ', και παράγραφος 3, και το άρθρο 25 της οδηγίας 2006/123/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά (ΕΕ 2006, L 376, σ. 36), καθώς και από τα άρθρα 49 και 56 ΣΛΕΕ.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 2 Η αιτιολογική σκέψη 9 της οδηγίας 2006/123 έχει ως εξής:

«Η παρούσα οδηγία έχει εφαρμογή μόνον στις απαιτήσεις που επηρεάζουν την πρόσβαση σε, ή την άσκηση δραστηριοτήτων παροχής υπηρεσιών. Συνεπώς, δεν έχει εφαρμογή σε απαιτήσεις, όπως κανόνες οδικής κυκλοφορίας, κανόνες για την κατάρτιση ή τη χρήση χωροταξικών και πολεοδομικών ρυθμίσεων, οικοδομικά πρότυπα καθώς και διοικητικές κυρώσεις οι οποίες επιβάλλονται λόγω της μη τήρησης των κανόνων αυτών και οι οποίες δεν ρυθμίζουν ειδικά ούτε θίγουν ειδικά τη δραστηριότητα παροχής υπηρεσιών αλλά πρέπει να τηρούνται από τους παρόχους υπηρεσιών κατά την άσκηση των οικονομικών τους δραστηριοτήτων κατά τον ίδιο τρόπο όπως και από τα άτομα όταν ενεργούν ως ιδιώτες.»

- 3 Κατά την αιτιολογική σκέψη 22 της οδηγίας αυτής:

«Η εξαίρεση των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας θα πρέπει να καλύπτει τις ιατρικές και φαρμακευτικές υπηρεσίες που προσφέρονται από επαγγελματίες του τομέα της υγείας σε ασθενείς για την αξιολόγηση, διατήρηση ή αποκατάσταση της υγείας τους, όταν η άσκηση των εν λόγω δραστηριοτήτων επιφυλάσσεται αποκλειστικά σε νομοθετικώς κατοχυρωμένα επαγγέλματα στο κράτος μέλος στο οποίο παρέχονται οι υπηρεσίες.»

- 4 Η αιτιολογική σκέψη 40 της εν λόγω οδηγίας έχει ως εξής:

«Η έννοια των “επιτακτικών λόγων δημόσιου συμφέροντος” στους οποίους αναφέρονται ορισμένες διατάξεις της παρούσας οδηγίας αναπτύχθηκε από το Δικαστήριο στο πλαίσιο της νομολογίας του για τα άρθρα 43 και 49 [ΕΚ] και ενδέχεται να εξακολουθήσει να εξελίσσεται. Η εν λόγω έννοια, όπως αναγνωρίζεται στη νομολογία του Δικαστηρίου, καλύπτει τουλάχιστον τους εξής λόγους: [...] δημόσια υγεία, [...] προστασία των αποδεκτών των υπηρεσιών [...]».

- 5 Το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχεία στ' και ιβ', της οδηγίας 2006/123 έχει ως εξής:

«Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται στις ακόλουθες δραστηριότητες:

[...]

στ) στις υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, είτε παρέχονται μέσω εγκαταστάσεων υγειονομικής περίθαλψης είτε όχι, και ανεξάρτητα από τον τρόπο με τον οποίο οργανώνονται και χρηματοδοτούνται οι εν λόγω υπηρεσίες σε εθνικό επίπεδο ή από το αν είναι δημόσιες ή ιδιωτικές·

[...]

ιβ) στις υπηρεσίες των συμβολαιογράφων και των δικαστικών επιμελητών, που διορίζονται με επίσημη πράξη της Διοικήσεως.»

6 Κατά το άρθρο 4, σημείο 2, της οδηγίας αυτής, ως «πάροχος υπηρεσιών» νοείται, για τους σκοπούς της εν λόγω οδηγίας, κάθε φυσικό πρόσωπο που έχει την ιθαγένεια κράτους μέλους ή κάθε νομικό πρόσωπο, κατά το άρθρο 54 ΣΛΕΕ, εγκατεστημένο σε κράτος μέλος, τα οποία προσφέρουν ή παρέχουν μια υπηρεσία.

7 Το άρθρο 14 της ίδιας οδηγίας, με τίτλο «Απαιτήσεις που απαγορεύονται», ορίζει, στα σημεία 1 και 3, τα εξής:

«Τα κράτη μέλη δεν εξαρτούν την πρόσβαση σε δραστηριότητα παροχής υπηρεσιών ή την άσκησή της στο έδαφός τους από τις ακόλουθες απαιτήσεις:

1. απαιτήσεις που εισάγουν διακρίσεις και βασιζονται άμεσα ή έμμεσα στην ιθαγένεια ή, όσον αφορά τις επιχειρήσεις, στον τόπο της έδρας τους και ιδίως:

α) απαιτήσεις όσον αφορά την ιθαγένεια του παρόχου της υπηρεσίας, του προσωπικού του, των προσώπων που κατέχουν εταιρικές μερίδες ή των μελών των διοικητικών και εποπτικών φορέων των παρόχων υπηρεσιών·

β) την απαίτηση ότι ο πάροχος των υπηρεσιών, το προσωπικό του, τα πρόσωπα που κατέχουν εταιρικές μερίδες ή τα μέλη των διοικητικών και εποπτικών φορέων του παρόχου πρέπει να κατοικούν εντός της επικράτειας·

[...]

3. περιορισμούς στην ελευθερία επιλογής του παρόχου όσον αφορά την κύρια ή τη δευτερεύουσα εγκατάσταση και ιδίως την απαίτηση ότι ο πάροχος των υπηρεσιών πρέπει να έχει την κύρια εγκατάστασή του στο έδαφος της χώρας, ή τον περιορισμό της ελευθερίας του παρόχου να επιλέγει τη μορφή της εγκατάστασης, π.χ. πρακτορείο, υποκατάστημα ή θυγατρική εταιρεία».

8 Το άρθρο 15, παράγραφος 1, παράγραφος 2, στοιχεία β' και γ', και παράγραφοι 3, 5 και 6, της οδηγίας 2006/123 ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Τα κράτη μέλη εξετάζουν κατά πόσον τα νομικά τους συστήματα προβλέπουν απαιτήσεις όπως εκείνες που αναφέρονται στην παράγραφο 2 και εξασφαλίζουν ότι οι απαιτήσεις αυτές είναι συμβατές με τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 3. Τα κράτη μέλη προσαρμόζουν τις νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις τους ώστε να είναι συμβατές με τις εν λόγω προϋποθέσεις.

2. Τα κράτη μέλη εξετάζουν κατά πόσον τα νομικά τους συστήματα εξαρτούν την πρόσβαση σε δραστηριότητα παροχής υπηρεσιών ή την άσκησή της από την τήρηση των ακόλουθων απαιτήσεων που δεν εισάγουν διακρίσεις:

[...]

β) απαίτηση που υποχρεώνει τον πάροχο υπηρεσιών να έχει συγκεκριμένη νομική μορφή·

γ) απαιτήσεις όσον αφορά την κατοχή του κεφαλαίου εταιρείας·

[...]

3. Τα κράτη μέλη ελέγχουν εάν οι απαιτήσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 2 πληρούν τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) μη εισαγωγή διακρίσεων: οι απαιτήσεις δεν πρέπει να εισάγουν άμεσα ή έμμεσα διακρίσεις ανάλογα με την ιθαγένεια ή, όσον αφορά τις επιχειρήσεις, ανάλογα με την έδρα τους·

β) αναγκαιότητα: οι απαιτήσεις πρέπει να δικαιολογούνται από επιτακτικό λόγο δημοσίου συμφέροντος·

γ) αναλογικότητα: οι απαιτήσεις πρέπει να είναι κατάλληλες για να εξασφαλίσουν την υλοποίηση του επιδιωκόμενου στόχου και να μην υπερβαίνουν το όριο που είναι απαραίτητο για την επίτευξη του στόχου, το ίδιο δε αποτέλεσμα να μην μπορεί να επιτευχθεί με άλλα λιγότερο περιοριστικά μέτρα.

[...]

5. Στην έκθεση αμοιβαίας αξιολόγησης που προβλέπεται στο άρθρο 39, παράγραφος 1, τα κράτη μέλη προσδιορίζουν:

α) τις απαιτήσεις τις οποίες προτίθενται να διατηρήσουν και τους λόγους για τους οποίους κρίνουν ότι συμμορφώνονται με τις προϋποθέσεις που ορίζονται στην παράγραφο 3·

β) τις απαιτήσεις που καταργήθηκαν ή που [κατέστησαν] λιγότερο αυστηρές.

6. Από τις 28 Δεκεμβρίου 2006 τα κράτη μέλη δεν μπορούν να εισάγουν καμία νέα απαίτηση των ειδών που απαριθμούνται στην παράγραφο 2 παρά μόνο σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 3.»

9 Το άρθρο 25 της οδηγίας 2006/123 προβλέπει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι πάροχοι να μην υπόκεινται σε απαιτήσεις που τους υποχρεώνουν να ασκούν αποκλειστικά συγκεκριμένη δραστηριότητα ή που περιορίζουν την άσκηση από κοινού ή σε εταιρική σχέση διαφορετικών δραστηριοτήτων.

Εντούτοις, οι ακόλουθοι πάροχοι μπορούν να υπόκεινται σε τέτοιες απαιτήσεις:

α) τα νομοθετικώς κατοχυρωμένα επαγγέλματα, κατά τον βαθμό που αυτό δικαιολογείται για την εξασφάλιση της συμμόρφωσης προς τους κανόνες επαγγελματικής δεοντολογίας και συμπεριφοράς οι οποίοι ποικίλλουν λόγω της ιδιαιτερότητας του κάθε επαγγέλματος, και που είναι αναγκαίο για τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας τους·

β) οι πάροχοι υπηρεσιών πιστοποίησης, τεχνικού ελέγχου ή δοκιμών, κατά τον βαθμό που αυτό δικαιολογείται για την εξασφάλιση της ανεξαρτησίας τους και της ακεραιότητάς τους.

2. Όταν επιτρέπεται η άσκηση δραστηριοτήτων πολλαπλών ειδικοτήτων μεταξύ των παρόχων που μνημονεύουν τα στοιχεία α) και β) της παραγράφου 1, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε:

α) να προλαμβάνονται οι συγκρούσεις συμφερόντων και τα ασυμβίβαστα μεταξύ ορισμένων δραστηριοτήτων·

β) να εξασφαλίζεται η ανεξαρτησία και η αμεροληψία που απαιτούν ορισμένες δραστηριότητες·

γ) να εξασφαλίζεται ότι οι επαγγελματικοί δεοντολογικοί κανόνες διαφορετικών δραστηριοτήτων συμβιβάζονται μεταξύ τους, ιδίως όσον αφορά το επαγγελματικό απόρρητο.

3. Στην έκθεση που προβλέπεται στο άρθρο 39, παράγραφος 1, στοιχείο γ), τα κράτη μέλη δηλώνουν τους παρόχους που υπόκεινται στις απαιτήσεις της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, το περιεχόμενο των απαιτήσεων και τους λόγους για τους οποίους θεωρούν ότι είναι δικαιολογημένες.»

Το αυστριακό δίκαιο

Ο ZTG

- 10 Το άρθρο 21 του Ziviltechnikergesetz (νόμου για τους πολιτικούς μηχανικούς, BGBl. 156/1994), όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο για τη διαφορά χρόνο (BGBl. I, 50/2016, στο εξής: ZTG), με τίτλο «Εταιρικός σκοπός», έχει ως εξής:

«1. Τηρουμένων των διατάξεων που ακολουθούν, οι πολιτικοί μηχανικοί μπορούν, αποκλειστικά για τον σκοπό της διαρκούς άσκησης του επαγγέλματος του πολιτικού μηχανικού, να συστήνουν ομόρρυθμες εταιρίες, ετερόρρυθμες εταιρίες, εταιρίες περιορισμένης ευθύνης και ανώνυμες εταιρίες οι οποίες διαθέτουν ίδια άδεια, παρεχόμενη από το Υπουργείο Οικονομίας και Εργασίας [...]

2. Οι εταιρίες πολιτικών μηχανικών ασκούν οι ίδιες το επάγγελμα του πολιτικού μηχανικού.

3. Η σύσταση εταιρίας αστικού δικαίου με πρόσωπα που ασκούν μη ελευθέριο επάγγελμα επιτρέπεται μόνον εφόσον τα πρόσωπα αυτά δεν έχουν εξουσία διεκπεραίωσης εκτελεστικών καθηκόντων. Μια τέτοια εταιρία δεν υπόκειται στις διατάξεις του 2ου τμήματος του παρόντος ομοσπονδιακού νόμου.»

- 11 Το άρθρο 25 του ZTG, με τίτλο «Έδρα και εταιρική επωνυμία», ορίζει τα εξής:

«1. Οι εταιρίες πολιτικών μηχανικών πρέπει να έχουν την έδρα τους στην Αυστρία, στην έδρα του γραφείου ενός εκ των εταίρων ή μελών του διοικητικού συμβουλίου που διαθέτουν δικαιώματα διαχείρισης και εκπροσώπησης.

2. Οι εταιρίες πολιτικών μηχανικών πρέπει να προσθέτουν στην εταιρική επωνυμία τους τη μνεία “εταιρία πολιτικών μηχανικών”, σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις του δικαίου περί εταιρικής επωνυμίας. Ο όρος “Ziviltechniker” [πολιτικός μηχανικός] μπορεί να γράφεται, κατά σύντμηση, “ZT”.

3. Στο επαγγελματικό έντυπο υλικό πρέπει να αναγράφονται τα ονόματα και οι βάσει αδείας ασκούμενες αρμοδιότητες όλων των εταίρων που διαθέτουν δικαιώματα διαχείρισης και εκπροσώπησης.»

- 12 Το άρθρο 26 του νόμου αυτού προβλέπει τα εξής:

«1. Εταίροι μιας εταιρίας πολιτικών μηχανικών μπορούν να είναι μόνο φυσικά πρόσωπα και εταιρίες πολιτικών μηχανικών που διαθέτουν επαγγελματική άδεια.

2. Τα πρόσωπα που ασκούν μη ελευθέριο επάγγελμα το οποίο αντιστοιχεί από τεχνική άποψη στις βάσει αδείας ασκούμενες αρμοδιότητες εταιρίας πολιτικών μηχανικών, καθώς και τα διευθυντικά στελέχη τους ή οι εταίροι τους που διαθέτουν δικαιώματα διαχείρισης και εκπροσώπησης, δεν μπορούν να είναι εταίροι της ως άνω εταιρίας πολιτικών μηχανικών.»

13 Το άρθρο 28 του εν λόγω νόμου ορίζει τα εξής:

«1. Διευθυντές και νόμιμοι εκπρόσωποι εταιρίας πολιτικών μηχανικών μπορούν να είναι μόνο φυσικά πρόσωπα τα οποία έχουν την ιδιότητα του εταίρου της, διαθέτουν έγκυρη άδεια και κατέχουν από κοινού ποσοστό των εταιρικών μεριδίων μεγαλύτερο του 50 %. Όσον αφορά τις πράξεις για τις οποίες απαιτούνται διάφορες ασκούμενες βάσει αδείας αρμοδιότητες τεχνικής φύσεως περισσότερων πολιτικών μηχανικών, το καταστατικό της εταιρίας πρέπει να υποχρεώνει, εν πάση περιπτώσει, τους έχοντες τη σχετική αρμοδιότητα διευθυντές να ενεργούν από κοινού.

2. Για τα τεχνικά ζητήματα που αφορούν την άσκηση του επαγγέλματος εκ μέρους της εταιρίας πολιτικών μηχανικών αποφασίζουν αποκλειστικά, στο πλαίσιο των αρμόδιων εταιρικών οργάνων, οι διευθυντές που ασκούν τις αρμοδιότητες που τους παρέχει η άδειά τους. Δεν μπορεί να ληφθεί απόφαση ενάντια στη βούληση των εταίρων που διαθέτουν άδεια η οποία σχετίζεται από τεχνική άποψη με το αντικείμενο της απόφασης.

3. Οι εταίροι που δεν σχετίζονται με το επάγγελμα πρέπει να υποχρεούνται συμβατικώς να τηρούν τους κανόνες δεοντολογίας.

4. Όταν οι εταιρίες πολιτικών μηχανικών είναι καταχωρισμένες προσωπικές εταιρίες, οι εταίροι που δεν ασκούν αρμοδιότητες βάσει της αδείας που διαθέτουν μπορούν να είναι μόνον ετερόρρυθμοι εταίροι.

5. Όταν οι εταιρίες πολιτικών μηχανικών είναι ανώνυμες εταιρίες, το καταστατικό τους πρέπει να περιέχει πρόβλεψη αποκλειστικά για ονομαστικές μετοχές. Η μεταβίβαση των μετοχών υπόκειται στην έγκριση της γενικής συνέλευσης. Η γενική συνέλευση υποχρεούται να εγκρίνει τη μεταβίβαση αυτή μόνον εφόσον τηρούνται οι διατάξεις του παρόντος ομοσπονδιακού νόμου και οι κανόνες δεοντολογίας.»

Ο PAG

14 Το άρθρο 2 του Patentanwaltsgesetz (νόμου για τους πράκτορες διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας), της 7ης Ιουνίου 1967 (BGBl. 214/1967), όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο για τη διαφορά χρόνο (BGBl. I, 126/2013, στο εξής: PAG), έχει ως εξής:

«1. Για την εγγραφή στον κατάλογο των πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, πρέπει να αποδειχθεί ότι πληρούνται οι ακόλουθες απαιτήσεις:

a) αυστριακή ιθαγένεια·

b) δικαιοπρακτική ικανότητα·

c) μόνιμη έδρα του γραφείου στην Αυστρία·

d) τίτλος σπουδών διάρκειας τουλάχιστον πέντε ετών σε αυστριακό πανεπιστήμιο ή ισοδύναμων σπουδών σε πανεπιστήμιο του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου ή της Ελβετικής Συνομοσπονδίας, σε τομέα της τεχνολογίας ή των φυσικών επιστημών, ή αναγνώριση ισοδύναμου αλλοδαπού πανεπιστημιακού τίτλου·

e) πραγματοποίηση πρακτικής άσκησης (άρθρο 3)·

f) επιτυχής συμμετοχή στην εξέταση πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (άρθρα 8 επ.) το νωρίτερο έναν χρόνο πριν από την ολοκλήρωση της πρακτικής άσκησης·

g) ασφάλιση αστικής ευθύνης σύμφωνα με το άρθρο 21a.

2. Η ιθαγένεια κράτους συμβαλλόμενου στη Συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο ή της Ελβετικής Συνομοσπονδίας θεωρείται ισοδύναμη με την αυστριακή ιθαγένεια.

3. Για τα πρόσωπα που πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 16a, παράγραφος 1, σχετικά με το επάγγελμα του πράκτορα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, η εξέταση επάρκειας (άρθρα 15a και 15b) αντικαθιστά τις απαιτήσεις της παραγράφου 1, στοιχεία d) έως f).»

15 Το άρθρο 29a του ΡΑΓ προβλέπει τα εξής:

«Οι εταιρίες που έχουν ως σκοπό την άσκηση του επαγγέλματος του πράκτορα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας απαιτείται να πληρούν σε διαρκή βάση τις ακόλουθες απαιτήσεις:

1. Εταίροι μπορούν να είναι μόνον:

a) πράκτορες διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας,

b) οι σύζυγοι ή καταχωρισμένοι σύντροφοι και τα τέκνα πράκτορα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ο οποίος είναι εταίρος στην εταιρία,

c) οι πρώην πράκτορες διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας οι οποίοι παραιτήθηκαν από την άσκηση του επαγγέλματος του πράκτορα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και οι οποίοι, κατά τον χρόνο της παραίτησης αυτής, ήταν εταίροι ή των οποίων το γραφείο έχει αναλάβει η εταιρία,

d) οι επιζώντες σύζυγοι ή καταχωρισμένοι σύντροφοι και τα επιζώντα τέκνα αποβιώσαντος πράκτορα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, εάν ο τελευταίος ήταν εταίρος κατά τον χρόνο του θανάτου του ή εάν ο επιζών σύζυγος ή καταχωρισμένος σύντροφος και τα επιζώντα τέκνα συνεταιρίζονται με πράκτορα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας με σκοπό τη συνέχιση της δραστηριότητας του γραφείου,

e) αυστριακά ιδιωτικά ιδρύματα συσταθέντα από έναν ή περισσότερους εταίρους, αποκλειστικός σκοπός των οποίων είναι η στήριξη των προσώπων που μνημονεύονται στα στοιχεία a) έως d).

2. Οι πράκτορες διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας μπορούν να συμμετέχουν στην εταιρία μόνον ως προσωπικώς ευθυνόμενοι εταίροι ή, στην περίπτωση εταιριών περιορισμένης ευθύνης, ως εταίροι με δικαιώματα εκπροσώπησης και διαχείρισης. Οι εταίροι που μνημονεύονται στο σημείο 1, στοιχεία b) έως e), μπορούν να συμμετέχουν στην εταιρία μόνον ως ετερόρρυθμοι εταίροι, ως εταίροι χωρίς δικαιώματα εκπροσώπησης και διαχείρισης ή υπό την ιδιότητα του αφανούς εταίρου. Άλλα πρόσωπα πλην των εταίρων δεν μπορούν να συμμετέχουν στον κύκλο εργασιών ή στα κέρδη της εταιρίας.

3. Η διακοπή της άσκησης του επαγγέλματος του πράκτορα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας [άρθρο 48, παράγραφος 1, στοιχείο c),] δεν αποκλείει τη συμμετοχή στην εταιρία, αλλά εμποδίζει την άσκηση των δικαιωμάτων εκπροσώπησης και διαχείρισης.

4. Οι σύζυγοι ή καταχωρισμένοι σύντροφοι [σημείο 1, στοιχείο b),] μπορούν να συμμετέχουν στην εταιρία μόνον κατά τη διάρκεια του γάμου ή της σχέσης καταχωρισμένης συμβίωσης· τα δε τέκνα [σημείο 1, στοιχεία b) και d)], μόνον έως την ηλικία των 35 ετών και, πέραν της ηλικίας αυτής, για όσο διάστημα προετοιμάζονται για την άσκηση του επαγγέλματος του πράκτορα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας.

5. Όλοι οι εταίροι πρέπει να κατέχουν τα δικαιώματά τους ιδίω ονόματι και για ίδιο λογαριασμό· απαγορεύεται η καταπιστευτική μεταβίβαση και διαχείριση των δικαιωμάτων εταίρου.

6. Η δραστηριότητα της εταιρίας πρέπει να περιορίζεται στην άσκηση του επαγγέλματος του πράκτορα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, συμπεριλαμβανομένων των αναγκαίων επικουρικών δραστηριοτήτων και της διαχείρισης των περιουσιακών στοιχείων της εταιρίας.

7. Τουλάχιστον ένας εταίρος με την ιδιότητα του πράκτορα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας πρέπει να έχει την έδρα τού γραφείου του στην έδρα της εταιρίας. Το άρθρο 25a εφαρμόζεται κατ' αναλογία για τη δημιουργία υποκαταστημάτων.

8. Οι πράκτορες διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας μπορούν να συμμετέχουν σε μία μόνον εταιρία· το καταστατικό της εταιρίας μπορεί ωστόσο να προβλέπει ότι ένας πράκτορας διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που συμμετέχει στην εταιρία μπορεί να ασκεί το επάγγελμα του πράκτορα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και εκτός της εταιρίας. Απαγορεύεται η συμμετοχή εταιριών πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας σε άλλες ενώσεις που έχουν ως σκοπό την από κοινού άσκηση επαγγέλματος.

9. Όλοι οι συμμετέχοντες στην εταιρία πράκτορες διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας πρέπει να έχουν εξουσία να εκπροσωπούν και να διαχειρίζονται την εταιρία μόνοι τους. Όλοι οι λοιποί εταίροι πρέπει να αποκλείονται από την εκπροσώπηση και τη διαχείριση.

10. Σε εταιρία πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας με τη μορφή εταιρίας περιορισμένης ευθύνης, τα λοιπά πρόσωπα πλην των εχόντων την ιδιότητα του εταίρου-πράκτορα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας δεν μπορούν να διοριστούν διευθυντές. Στο πλαίσιο εταιρίας πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, δεν μπορεί εγκύρως να δοθεί εξουσιοδότηση ή να μεταβιβασθούν αρμοδιότητες.

11. Κατά τη διαμόρφωση της βούλησης της εταιρίας, οι πράκτορες διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας πρέπει να ασκούν καθοριστική επιρροή. Η άσκηση της εντολής από τον πράκτορα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που μετέχει στην εταιρία δεν μπορεί να υπόκειται σε παροχή οδηγιών ή έγκριση εκ μέρους των εταίρων (της συνέλευσης των εταίρων).»

Ο ΤÄG

- 16 Το άρθρο 15a του Tierärztesgesetz (νόμου για τους κτηνιάτρους), της 13ης Δεκεμβρίου 1974 (BGBl. 16/1975), όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο για τη διαφορά χρόνο (BGBl. I, 66/2016, στο εξής: ΤÄG), ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Μόνον κτηνίατροι με επαγγελματική άδεια ή εταιρίες των οποίων οι εταίροι είναι κτηνίατροι με επαγγελματική άδεια δύνανται να διατηρούν κτηνιατρείο ή ιδιωτική κτηνιατρική κλινική. Πρόσωπα μη σχετιζόμενα με το επάγγελμα μπορούν να συμμετέχουν σε εταιρία κτηνιάτρων μόνον ως αφανείς εταίροι. Εάν, κατά τη σύσταση εταιρίας περιορισμένης ευθύνης, προβλέπεται και η δημιουργία υποκαταστημάτων, πρέπει να εξασφαλίζεται ότι διευθυντής μπορεί να είναι μόνον εταίρος με την ιδιότητα του κτηνιάτρου, ο οποίος, επιπλέον, θα μπορεί να διευθύνει ένα μόνον υποκατάστημα και θα πρέπει να κατέχει σημαντικό αριθμό μεριδίων της εταιρίας.

2. Η ευθύνη (διεύθυνση) ιδιωτικής κτηνιατρικής κλινικής πρέπει να ανήκει σε κτηνίατρο με επαγγελματική άδεια ο οποίος είναι εξουσιοδοτημένος να διατηρεί φαρμακείο στο ιατρείο του.»

Η διαδικασία πριν από την άσκηση της προσφυγής

- 17 Στις 9 Ιουλίου 2014, η Επιτροπή απηύθυνε στη Δημοκρατία της Αυστρίας διοικητική επιστολή με την οποία ζήτησε πληροφορίες σχετικά με τις επιβαλλόμενες από την εθνική νομοθεσία απαιτήσεις για τις εταιρίες πολιτικών μηχανικών, πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και κτηνιάτρων όσον αφορά τον τόπο της έδρας, τη νομική μορφή και την κατοχή κεφαλαίου καθώς και σχετικά με τους περιορισμούς των δραστηριοτήτων πολλαπλών ειδικοτήτων.

- 18 Η Δημοκρατία της Αυστρίας απάντησε με έγγραφο της 9ης Οκτωβρίου 2014, με το οποίο το εν λόγω κράτος μέλος διαβίβασε στην Επιτροπή σχέδιο τροποποίησης του PAG, το οποίο ωστόσο δεν είχε ψηφιστεί από τον αυστριακό νομοθέτη.
- 19 Στις 5 Δεκεμβρίου 2014, η Επιτροπή κίνησε τη διαδικασία EU Pilot, στο πλαίσιο της οποίας διαβίβασε τις πρόσθετες ερωτήσεις στη Δημοκρατία της Αυστρίας, στις οποίες η τελευταία απάντησε στις 13 Φεβρουαρίου 2015.
- 20 Στις 19 Ιουνίου 2015, η Επιτροπή απηύθυνε προειδοποιητική επιστολή στη Δημοκρατία της Αυστρίας.
- 21 Το εν λόγω κράτος μέλος απάντησε στην ως άνω επιστολή στις 18 Σεπτεμβρίου 2015.
- 22 Στις 5 Οκτωβρίου 2015, πραγματοποιήθηκε συνάντηση μεταξύ της Επιτροπής και της Δημοκρατίας της Αυστρίας προκειμένου να συζητηθεί το περιεχόμενο του εγγράφου της 18ης Σεπτεμβρίου 2015. Κατόπιν της συνάντησης αυτής, το εν λόγω κράτος μέλος απέστειλε συμπληρωματικό έγγραφο με ημερομηνία 23 Οκτωβρίου 2015, στο οποίο είχε επισυναφθεί σχέδιο τροποποίησης του ZTG. Η τροποποίηση αυτή θα καταργούσε την απαίτηση σχετικά με τον τόπο της έδρας για τις εταιρίες πολιτικών μηχανικών και θα ετίθετο σε ισχύ το δεύτερο τρίμηνο του 2016. Επρόκειτο επίσης να τροποποιηθεί η απαίτηση σχετικά με τον τόπο της έδρας για τις εταιρίες πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, αλλά η προτεινόμενη διατύπωση θα εξακολουθούσε, κατά την Επιτροπή, να δέχεται ερμηνεία αντιβαίνουσα στο άρθρο 14, σημείο 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2006/123 και στο άρθρο 49 ΣΛΕΕ. Επιπλέον, ανακοινώθηκε η τροποποίηση του TÄG, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Αυγούστου 2016.
- 23 Στις 26 Φεβρουαρίου 2016, η Επιτροπή απηύθυνε στη Δημοκρατία της Αυστρίας αιτιολογημένη γνώμη χωρίς ωστόσο να αναφερθεί, με τη γνώμη αυτή, στις απαιτήσεις, των οποίων η τροποποίηση είχε ανακοινωθεί, σχετικά με τον τόπο της έδρας για τους αρχιτέκτονες και τους συμβούλους-μηχανικούς.
- 24 Η Δημοκρατία της Αυστρίας απάντησε με έγγραφο της 22ας Απριλίου 2016, με το οποίο πρότεινε τροποποιήσεις για τις εταιρίες πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, μεταξύ άλλων την αναδιατύπωση των διατάξεων για τις απαιτήσεις περί του τόπου της έδρας και για την «αποφασιστική επιρροή» των πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας εντός των εταιριών αυτών. Όσον αφορά τις εταιρίες πολιτικών μηχανικών και κτηνιάτρων, το εν λόγω κράτος μέλος ενέμεινε στην προηγούμενη θέση του ότι δεν απαιτείται τροποποίηση. Επιπλέον, η απαίτηση σχετικά με τον τόπο της έδρας για τις εταιρίες πολιτικών μηχανικών δεν καταργήθηκε.
- 25 Λαμβάνοντας υπόψη τις εξελίξεις αυτές, η Επιτροπή απηύθυνε, στις 17 Νοεμβρίου 2016, συμπληρωματική αιτιολογημένη γνώμη στη Δημοκρατία της Αυστρίας.
- 26 Τον Δεκέμβριο του 2016 και τον Φεβρουάριο του 2017, διεξήχθησαν δύο συναντήσεις μεταξύ της Επιτροπής και της Δημοκρατίας της Αυστρίας επί του ζητήματος των εταιριών πολιτικών μηχανικών. Κατά τις συναντήσεις αυτές, το εν λόγω κράτος μέλος δεσμεύθηκε να καταργήσει τις απαιτήσεις σχετικά με τον τόπο της έδρας και να επιφέρει ορισμένες τροποποιήσεις στις διατάξεις σχετικά με την κατοχή κεφαλαίου και τους περιορισμούς των δραστηριοτήτων πολλαπλών ειδικοτήτων.
- 27 Η Δημοκρατία της Αυστρίας απάντησε στη συμπληρωματική αιτιολογημένη γνώμη με δύο έγγραφα της 17ης Ιανουαρίου και της 13ης Μαρτίου 2017. Το εν λόγω κράτος μέλος επιβεβαίωσε ότι εξακολουθούσε να είναι διατεθειμένο να τροποποιήσει το άρθρο 25, παράγραφος 1, του ZTG, αλλά δήλωσε ότι αδυνατούσε να το πράξει λόγω των εμπλεκόμενων ομάδων συμφερόντων. Η Δημοκρατία της Αυστρίας εξέφρασε επίσης την προθυμία της να τροποποιήσει τον PAG και τον TÄG εντός εύλογης προθεσμίας και να συνεχίσει τις συζητήσεις. Στις 10 Μαρτίου 2017, ο Ομοσπονδιακός Υπουργός Επιστημών, Έρευνας και Οικονομίας διαβίβασε επίσης στην Επιτροπή πρόταση τροποποιήσεων του ZTG, αλλά η Επιτροπή έκρινε ότι οι τροποποιήσεις αυτές δεν ήταν επαρκείς για να αρθεί η ασυμβατότητα της εν λόγω νομοθεσίας με το δίκαιο της Ένωσης.

- 28 Στις 11 Οκτωβρίου 2017, η Δημοκρατία της Αυστρίας διαβίβασε στην Επιτροπή νέες συμπληρωματικές παρατηρήσεις, στις οποίες είχε επισυναφθεί σχέδιο νέου ZTG που θεωρείτο ότι λάμβανε υπόψη τις επιφυλάξεις της Επιτροπής. Μολονότι η Επιτροπή παραδέχεται ότι το σχέδιο αυτό προέβλεπε την κατάργηση της απαίτησης σχετικά με τον τόπο της έδρας των εταιριών πολιτικών μηχανικών, εντούτοις οι λοιπές επιφυλάξεις δεν κατέστη δυνατόν να αρθούν. Επιπλέον, το εν λόγω σχέδιο δεν έχει ακόμη υποβληθεί προς ψήφιση στο αυστριακό κοινοβούλιο.
- 29 Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή άσκησε την υπό κρίση προσφυγή λόγω παραβάσεως.

Επί της προσφυγής

Επί των εφαρμοστέων διατάξεων

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 30 Όσον αφορά τη δυνατότητα εφαρμογής της οδηγίας 2006/123, η Επιτροπή αντικρούει την άποψη που υποστήριξε η Δημοκρατία της Αυστρίας, κατά την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία και ενώπιον του Δικαστηρίου, ως προς την εξαίρεση των δραστηριοτήτων των πολιτικών μηχανικών και των κτηνιάτρων από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής.
- 31 Όσον αφορά τις δραστηριότητες των πολιτικών μηχανικών ως ορκωτών προσώπων, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η εν λόγω οδηγία, κατά το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο ιβ', δεν εφαρμόζεται «στις υπηρεσίες των συμβολαιογράφων και των δικαστικών επιμελητών, που διορίζονται με επίσημη πράξη της Διοικήσεως». Το γεγονός όμως ότι και άλλες επαγγελματικές ομάδες, όπως οι πολιτικοί μηχανικοί, συντάσσουν δημόσια έγγραφα δεν εξαιρεί αυτομάτως τη σύνταξη των εγγράφων αυτών από το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας. Επιπλέον, το ως άνω θεσμικό όργανο φρονεί ότι, στην Αυστρία, η χωροταξία και ο εδαφικός σχεδιασμός είναι έργο του ομοσπονδιακού κράτους, των Länder (ομόσπονδων κρατών) και των δήμων και, ως εκ τούτου, το γεγονός ότι πολιτικοί μηχανικοί παρέχουν τεχνική υποστήριξη στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης κατά την κατάρτιση τέτοιων σχεδίων δεν σημαίνει ότι οι παρεχόμενες από αυτούς υπηρεσίες δεν υπόκεινται στην οδηγία 2006/123. Επομένως, η Επιτροπή φρονεί ότι ο ZTG δεν συνιστά ρύθμιση εξαιρούμενη από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής.
- 32 Όσον αφορά τις δραστηριότητες των κτηνιάτρων, η Επιτροπή τονίζει ότι η εξαίρεση των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2006/123, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο στ', της οδηγίας, αφορά μόνο τις υπηρεσίες που σχετίζονται με την ανθρώπινη υγεία και όχι τις υπηρεσίες που παρέχουν οι κτηνίατροι.
- 33 Η Δημοκρατία της Αυστρίας υποστηρίζει ότι, τουλάχιστον στο πλαίσιο της δραστηριότητας επικύρωσης των εγγράφων, οι πολιτικοί μηχανικοί ενεργούν ως εκπρόσωποι του κράτους. Το εν λόγω κράτος μέλος φρονεί ότι το καθεστώς των πολιτικών μηχανικών στο πλαίσιο της δραστηριότητας αυτής μπορεί να εξομοιωθεί, βάσει του εθνικού δικαίου, με το καθεστώς των συμβολαιογράφων. Από τα ανωτέρω συνάγει ότι οι πολιτικοί μηχανικοί εμπίπτουν στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο ιβ', της οδηγίας 2006/123, τουλάχιστον ως προς τη δραστηριότητα επικύρωσης των εγγράφων. Όσον αφορά τους κτηνιάτρους, το εν λόγω κράτος μέλος παρομοιάζει, κατ' ουσίαν, τις δραστηριότητές τους με εκείνες των επαγγελματιών του τομέα της υγείας.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 34 Πρώτον, επισημαίνεται ότι, κατά το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο ιβ', της οδηγίας 2006/123, η οδηγία αυτή δεν εφαρμόζεται στις υπηρεσίες των συμβολαιογράφων και των δικαστικών επιμελητών, που διορίζονται με επίσημη πράξη της Διοίκησης. Αντιθέτως, οι πολιτικοί μηχανικοί ουδόλως μνημονεύονται στη διάταξη αυτή.
- 35 Δεδομένου όμως ότι οι εξαιρέσεις ερμηνεύονται στενά, διαπιστώνεται ότι το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο ιβ', της οδηγίας 2006/123 έχει την έννοια ότι στην εν λόγω διάταξη εμπίπτουν μόνον οι εκεί ρητώς απαριθμούμενες υπηρεσίες. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν μπορεί να γίνει δεκτό το επιχείρημα της Δημοκρατίας της Αυστρίας ότι οι πολιτικοί μηχανικοί δύνανται να καλούνται να επικυρώνουν έγγραφα και να εξομοιώνονται με συμβολαιογράφους ως προς τη δραστηριότητα αυτή.
- 36 Συνεπώς, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι το επάγγελμα του πολιτικού μηχανικού δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2006/123 δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο ιβ', της οδηγίας.
- 37 Δεύτερον, από το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο στ', της οδηγίας 2006/123 προκύπτει ότι οι «υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης» εξαιρούνται ρητώς από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής. Ωστόσο, κατά την αιτιολογική της σκέψη 22, οι υπηρεσίες τις οποίες αφορά η εν λόγω εξαίρεση είναι εκείνες «που προσφέρονται από επαγγελματίες του τομέα της υγείας σε ασθενείς για την αξιολόγηση, διατήρηση ή αποκατάσταση της υγείας τους», πράγμα το οποίο σημαίνει ότι οι υπηρεσίες αυτές παρέχονται σε ανθρώπους (απόφαση της 1ης Μαρτίου 2018, CMVRO, C-297/16, EU:C:2018:141, σκέψη 39).
- 38 Δεδομένου ότι οι εξαιρέσεις ερμηνεύονται στενά, το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο στ', της εν λόγω οδηγίας έχει την έννοια ότι αφορά μόνο τις υπηρεσίες περίθαλψης που σχετίζονται με την ανθρώπινη υγεία.
- 39 Επομένως, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι το επάγγελμα του κτηνιάτρου δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2006/123 δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο στ', της οδηγίας.
- 40 Λαμβανομένου υπόψη του ανωτέρω σκεπτικού, συνάγεται το συμπέρασμα ότι η οδηγία 2006/123 εφαρμόζεται τόσο στις δραστηριότητες των πολιτικών μηχανικών όσο και στις δραστηριότητες των κτηνιάτρων. Υπό τις συνθήκες αυτές, και καθόσον η Επιτροπή προσάπτει στη Δημοκρατία της Αυστρίας ότι παρέβη τόσο ορισμένες διατάξεις της ως άνω οδηγίας όσο και τις διατάξεις του άρθρου 49 ΣΛΕΕ, πρέπει, καταρχάς, να εξεταστεί η επίμαχη εθνική ρύθμιση υπό το πρίσμα των διατάξεων της εν λόγω οδηγίας και εν συνεχεία, εφόσον κριθεί αναγκαίο, να εξεταστεί η ρύθμιση αυτή υπό το πρίσμα των διατάξεων του άρθρου 49 ΣΛΕΕ.

Επί της αιτίασης που αφορά παράβαση του άρθρου 14 της οδηγίας 2006/123

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 41 Η Επιτροπή προβάλλει ότι οι εθνικές διατάξεις σχετικά με τον τόπο της έδρας των εταιριών πολιτικών μηχανικών και πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας αντιβαίνουν στο άρθρο 14 της οδηγίας 2006/123 και στο άρθρο 49 ΣΛΕΕ.
- 42 Ειδικότερα, το εν λόγω θεσμικό όργανο υποστηρίζει, όσον αφορά τις εταιρίες πολιτικών μηχανικών, ότι το άρθρο 25, παράγραφος 1, του ZTG αντιβαίνει στο άρθρο 14, σημείο 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2006/123, καθόσον η πρώτη αυτή διάταξη απαιτεί να έχουν την έδρα τους στην Αυστρία όχι μόνον οι εταιρίες πολιτικών μηχανικών, αλλά και ένας τουλάχιστον από τους εταίρους τους που ενεργούν ως

διευθυντές και εκπρόσωποι. Κατά το εν λόγω θεσμικό όργανο, το άρθρο 25, παράγραφος 1, του ZTG εισάγει δυσμενή διάκριση καθόσον απαγορεύει στις εταιρίες πολιτικών μηχανικών που έχουν την έδρα τους σε άλλο κράτος μέλος πλην της Δημοκρατίας της Αυστρίας να παρέχουν τις υπηρεσίες τους στο τελευταίο αυτό κράτος μέλος. Το άρθρο 14, όμως, της οδηγίας 2006/123 δεν επιτρέπει τη δικαιολόγηση ενός τέτοιου περιορισμού.

- 43 Επιπλέον, όσον αφορά τις εταιρίες πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, αφενός, από το άρθρο 29a, σημείο 7, του PAG προκύπτει ότι τουλάχιστον ένας εταίρος εταιρίας πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας πρέπει να έχει την έδρα τού γραφείου του στην έδρα της εταιρίας αυτής. Αφετέρου, από το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο c, του PAG προκύπτει ότι, για την εγγραφή στον κατάλογο των πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, πρέπει να αποδειχθεί ότι η μόνιμη έδρα του γραφείου βρίσκεται στην Αυστρία. Επομένως, κατά το εν λόγω θεσμικό όργανο, οι εταιρίες πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας καθώς και οι εταίροι τους πρέπει να έχουν την έδρα τους στην Αυστρία, πράγμα το οποίο ισοδυναμεί με δυσμενή διάκριση λόγω του τόπου της έδρας του παρόχου και των εταίρων του. Η Επιτροπή φρονεί ότι οι ως άνω διατάξεις του PAG συνιστούν δυσμενή διάκριση που βασίζεται άμεσα στον τόπο της καταστατικής έδρας εταιρίας και, έμμεσα, στην ιθαγένεια των εταίρων της.
- 44 Η Επιτροπή προσθέτει ότι καμία από τις νομοθετικές τροποποιήσεις τις οποίες εξήγγειλε η Δημοκρατία της Αυστρίας δεν τέθηκε σε εφαρμογή και ότι, όσον αφορά τις εταιρίες πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, οι προτεινόμενες τροποποιήσεις δεν θα μπορούσαν να άρουν τις παραβιάσεις του δικαίου της Ένωσης.
- 45 Η Δημοκρατία της Αυστρίας αμφισβητεί την προβαλλόμενη αιτίαση υποστηρίζοντας ότι, όσον αφορά τις εταιρίες πολιτικών μηχανικών, κοινοποίησε στην Επιτροπή, ήδη στις 11 Οκτωβρίου 2017, σαφές σχέδιο μεταρρύθμισης του ZTG, εκφράζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την πρόθεσή της να καταργήσει το άρθρο 25, παράγραφος 1, του εν λόγω νόμου. Το ως άνω κράτος μέλος φρονεί ότι η αιτίαση περί παράβασης επί του ζητήματος αυτού δεν είναι βάσιμη, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του γεγονότος ότι η καθυστέρηση στην εφαρμογή του σχεδίου αυτού επήλθε όχι μόνο λόγω των αυστριακών εκλογών, αλλά και λόγω του ότι η Επιτροπή δεν αντέδρασε σε μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου της 10ης Μαρτίου 2017, με το οποίο το εν λόγω κράτος μέλος υπέβαλε συγκεκριμένες προτάσεις για τη μεταρρύθμιση του ZTG.
- 46 Όσον αφορά τις εταιρίες πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, η Δημοκρατία της Αυστρίας ενημερώνει το Δικαστήριο σχετικά με τις νέες νομοθετικές προτάσεις για την τροποποίηση του PAG, επισημαίνοντας την πρόθεσή της να κινήσει πριν από το καλοκαίρι του 2018 νομοθετική διαδικασία με σκοπό την έκδοση τροποποιητικού νόμου.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 47 Προκαταρκτικώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Δημοκρατία της Αυστρίας απλώς αμφισβητεί την προβαλλόμενη αιτίαση υποστηρίζοντας ότι πρότεινε τις νομοθετικές τροποποιήσεις, χωρίς ωστόσο να αμφισβητεί το γεγονός ότι οι τροποποιήσεις αυτές εξακολουθούσαν να μην έχουν τεθεί σε ισχύ κατά την ημερομηνία άσκησης της υπό κρίση προσφυγής.
- 48 Συναφώς, επισημαίνεται ότι η ύπαρξη παράβασης πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με την κατάσταση του κράτους μέλους ως είχε κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας και ότι οι μεταβολές που τυχόν επήλθαν εν συνεχεία δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη από το Δικαστήριο (απόφαση της 28ης Νοεμβρίου 2018, Επιτροπή κατά Σλοβενίας, C-506/17, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2018:959, σκέψη 50 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 49 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι, κατά τη λήξη της προθεσμίας που τάχθηκε στη Δημοκρατία της Αυστρίας, οι απαιτήσεις που επιβάλλει η επίμαχη εθνική νομοθεσία εξακολουθούσαν να ισχύουν.

- 50 Δεδομένης της διευκρίνισης αυτής, διαπιστώνεται, όπως τόνισε η Επιτροπή, ότι από τις εθνικές διατάξεις κατά των οποίων βάλλει η υπό κρίση αιτίαση συνάγεται η υποχρέωση, αφενός, των εταιριών πολιτικών μηχανικών και τουλάχιστον ενός εκ των εταίρων τους ή ενός μέλους του διοικητικού συμβουλίου και, αφετέρου, των εταιριών πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας να έχουν την έδρα τους στην Αυστρία.
- 51 Καθόσον όμως υποχρεώνουν τις εταιρίες αυτές να έχουν την καταστατική έδρα τους εντός της εθνικής επικράτειας, οι εν λόγω διατάξεις επιβάλλουν απαίτηση που βασίζεται άμεσα στον τόπο της έδρας, κατά την έννοια του άρθρου 14, σημείο 1, της οδηγίας 2006/123. Εξάλλου, η υποχρέωση να έχει τουλάχιστον ένας εταίρος ή ένα μέλος του διοικητικού συμβουλίου εταιρίας πολιτικών μηχανικών την έδρα τού γραφείου του στην Αυστρία συνιστά, κατ' ουσίαν, απαίτηση να κατοικεί το πρόσωπο αυτό εντός της εθνικής επικράτειας, κατά την έννοια του άρθρου 14, σημείο 1, στοιχείο β', της ως άνω οδηγίας.
- 52 Το άρθρο 14 της οδηγίας 2006/123 απαγορεύει στα κράτη μέλη να εξαρτούν την πρόσβαση σε δραστηριότητα παροχής υπηρεσιών ή την άσκησή της στο έδαφός τους από κάποια από τις απαιτήσεις που απαριθμούνται στα σημεία 1 έως 8 του εν λόγω άρθρου, επιβάλλοντάς τους, συνεπώς, την κατά προτεραιότητα και συστηματική κατάργηση των απαιτήσεων αυτών. Επιπλέον, οι απαιτήσεις που απαριθμούνται στο άρθρο 14 της εν λόγω οδηγίας δεν μπορούν να δικαιολογηθούν (απόφαση της 16ης Ιουνίου 2015, Rina Services κ.λπ., C-593/13, EU:C:2015:399, σκέψη 28).
- 53 Υπό τις συνθήκες αυτές, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η αιτίαση που αφορά παράβαση του άρθρου 14 της οδηγίας 2006/123 είναι βάσιμη.

Επί της αιτίασης που αφορά παράβαση του άρθρου 15 της οδηγίας 2006/123

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 54 Η Επιτροπή υποστηρίζει, όσον αφορά τις εθνικές απαιτήσεις σχετικά με τη νομική μορφή και την κατοχή κεφαλαίου για τις εταιρίες πολιτικών μηχανικών, πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και κτηνιάτρων, ότι οι απαιτήσεις αυτές αντιβαίνουν στο άρθρο 15, παράγραφος 1, παράγραφος 2, στοιχεία β' και γ', και παράγραφος 3, της οδηγίας 2006/123 καθώς και στο άρθρο 49 ΣΛΕΕ και εμποδίζουν την εγκατάσταση νέων παρόχων που ασκούν τα επαγγέλματα αυτά και προέρχονται από άλλα κράτη μέλη πλην της Δημοκρατίας της Αυστρίας. Κατά την Επιτροπή, οι ως άνω απαιτήσεις περιορίζουν τις δυνατότητες τέτοιων παρόχων, εγκατεστημένων στα εν λόγω κράτη μέλη, να συστήσουν δευτερεύουσα εγκατάσταση στην Αυστρία εάν δεν προσαρμόσουν τις οργανωτικές δομές τους στις απαιτήσεις αυτές. Επιπλέον, κατά το θεσμικό αυτό όργανο, οι εν λόγω απαιτήσεις συνιστούν φραγμούς και για τους παρόχους υπηρεσιών οι οποίοι είναι εγκατεστημένοι στην Αυστρία.
- 55 Αφενός, η Επιτροπή εκτιμά ότι ένας εθνικός κανόνας κατά τον οποίο η πλειονότητα των μεριδίων επαγγελματικής εταιρίας πρέπει να ανήκει σε φυσικά πρόσωπα συνεπάγεται ότι ο έλεγχος μιας τέτοιας εταιρίας δεν μπορεί να ασκείται από νομικά πρόσωπα. Επαγγελματική εταιρία αυτού του τύπου δεν δύναται, κατά την Επιτροπή, να είναι θυγατρική άλλης εταιρίας. Το εν λόγω θεσμικό όργανο συνάγει το συμπέρασμα ότι μια τέτοια επαγγελματική εταιρία, εγκατεστημένη σε άλλο κράτος μέλος πλην της Δημοκρατίας της Αυστρίας, δεν θα μπορεί να ιδρύσει στην Αυστρία θυγατρική εταιρία παρέχουσα τις ίδιες υπηρεσίες. Αφετέρου, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι απαιτήσεις σχετικά με τη νομική μορφή και την κατοχή κεφαλαίου περιπλέκουν στην πράξη τη σύσταση κύριας εγκατάστασης στην Αυστρία.
- 56 Όσον αφορά, ειδικότερα, τις εταιρίες πολιτικών μηχανικών, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι, κατά το άρθρο 26, παράγραφος 1, του ZTG, εταίροι σε εταιρία πολιτικών μηχανικών μπορούν να είναι μόνο τα φυσικά πρόσωπα και οι εταιρίες πολιτικών μηχανικών με επαγγελματική άδεια. Επιπλέον,

υπενθυμίζει ότι το άρθρο 28, παράγραφος 1, του ZTG προβλέπει ότι η πλειονότητα των μεριδίων μιας τέτοιας εταιρίας πρέπει να ανήκει σε πολιτικούς μηχανικούς και ότι οι πολιτικοί μηχανικοί είναι επίσης εκείνοι οι οποίοι μπορούν να διοριστούν διευθυντές και νόμιμοι εκπρόσωποι της οικείας εταιρίας πολιτικών μηχανικών.

- 57 Κατά την Επιτροπή, οι ισχύουσες για τις εταιρίες πολιτικών μηχανικών απαιτήσεις σχετικά με τη νομική μορφή και την κατοχή κεφαλαίου δεν μπορούν να δικαιολογηθούν από το γεγονός ότι ορισμένες δραστηριότητες των αρχιτεκτόνων και των μηχανικών είναι δυνατόν να ασκούνται όχι μόνο βάσει του ZTG, αλλά και βάσει του Gewerbeordnung (κώδικα για την άσκηση των βιομηχανικών, εμπορικών και βιοτεχνικών επαγγελμάτων, στο εξής: GewO), καθόσον οι πολιτικοί μηχανικοί απολαύουν μεγαλύτερου σεβασμού και οι υπηρεσίες τους έχουν αυξημένη φήμη σε σχέση με εκείνες των παρόχων των ίδιων υπηρεσιών οι οποίοι δραστηριοποιούνται βάσει του GewO. Επομένως, κατά το θεσμικό αυτό όργανο, εάν οι εταιρίες που είναι εγκατεστημένες σε άλλο κράτος μέλος πλην της Δημοκρατίας της Αυστρίας ήταν υποχρεωμένες να επιλέξουν την άσκηση της σχετικής δραστηριότητας ως μη ελεύθεριου επαγγέλματος και όχι ως ελεύθεριου επαγγέλματος, το οποίο απολαύει αυξημένης φήμης, τούτο θα συνιστούσε περιορισμό της πρόσβασης στην αγορά.
- 58 Όσον αφορά τις εταιρίες πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και κτηνιάτρων, η Επιτροπή επισημαίνει ότι η Δημοκρατία της Αυστρίας δεν αμφισβήτησε, κατά τη διαδικασία πριν από την άσκηση της προσφυγής, την ύπαρξη περιορισμού, αλλά απλώς υποστήριξε ότι τα επίμαχα μέτρα είναι δικαιολογημένα και σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας.
- 59 Η Επιτροπή φρονεί ότι οι επίμαχες εθνικές απαιτήσεις δεν είναι ούτε δικαιολογημένες ούτε σύμφωνες με την αρχή της αναλογικότητας.
- 60 Πρώτον, όσον αφορά τις εταιρίες πολιτικών μηχανικών, η Επιτροπή προβάλλει ότι οι απαιτήσεις σχετικά με τη νομική μορφή και την κατοχή του κεφαλαίου δεν μπορούν να δικαιολογηθούν από τους σκοπούς της προστασίας της ανεξαρτησίας των πολιτικών μηχανικών, της εξασφάλισης της ποιότητας των υπηρεσιών και της προστασίας των καταναλωτών ούτε από τους λοιπούς σκοπούς δημοσίου συμφέροντος, όπως είναι η ανάγκη διαχωρισμού των δραστηριοτήτων του σχεδιασμού και της εκτέλεσης των έργων. Συγκεκριμένα, κατά την άποψη του θεσμικού αυτού οργάνου, το αυστριακό σύστημα περιλαμβάνει ήδη μέτρα για την επίτευξη τέτοιων σκοπών, όπως παραδείγματος χάριν κανόνες συμπεριφοράς για την αποφυγή των συγκρούσεων συμφερόντων και υπαγωγή των ασκούντων τα επίμαχα επαγγέλματα σε διατάξεις περί ασφάλισης ευθύνης και εγγυήσεων.
- 61 Επιπλέον, ο ZTG περιέχει ήδη, κατά την Επιτροπή, διατάξεις που εμποδίζουν την προσβολή της ανεξαρτησίας των πολιτικών μηχανικών. Το θεσμικό αυτό όργανο υπενθυμίζει ότι, αφενός, το άρθρο 28, παράγραφος 2, του ZTG προβλέπει ότι μόνον οι εταίροι που διαθέτουν τις σχετικές από τεχνική άποψη άδειες αποφασίζουν για τα τεχνικά ζητήματα που αφορούν την άσκηση του επαγγέλματος και, αφετέρου, το άρθρο 28, παράγραφος 3, του ZTG ορίζει ότι οι εταίροι οι οποίοι δεν σχετίζονται με το επάγγελμα πρέπει να υποχρεούνται συμβατικώς να τηρούν τους κανόνες δεοντολογίας.
- 62 Δεύτερον, όσον αφορά τις εταιρίες πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι από το άρθρο 29α, σημείο 1, του PAG προκύπτει ότι μόνον οι ίδιοι οι πράκτορες διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, τα μέλη της οικογένειάς τους και τα ιδρύματα που έχουν συσταθεί από τα φυσικά αυτά πρόσωπα μπορούν να συμμετέχουν σε μια τέτοια εταιρία. Επιπλέον, κατά το σημείο 2 του εν λόγω άρθρου, τα πρόσωπα που δεν σχετίζονται με το επάγγελμα δεν μπορούν να διαδραματίζουν ουσιώδη ρόλο σε εταιρία πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και, κατά το σημείο 11 του άρθρου αυτού, οι πράκτορες διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας πρέπει να ασκούν καθοριστική επιρροή εντός μιας τέτοιας εταιρίας και δεν πρέπει να εξαρτώνται από άλλους εταίρους κατά την άσκηση της εντολής τους.

- 63 Κατά το εν λόγω θεσμικό όργανο, οι ως άνω απαιτήσεις δεν μπορούν να δικαιολογηθούν ούτε από τον σκοπό δημοσίου συμφέροντος ο οποίος συνίσταται στην παροχή υψηλής ποιότητας συμβουλευτικών υπηρεσιών και υπηρεσιών εκπροσώπησης στους καταναλωτές ούτε από τον σκοπό της προστασίας της επαγγελματικής ανεξαρτησίας των πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και της εμπιστευτικότητας των δραστηριοτήτων τους.
- 64 Συγκεκριμένα, κατά την Επιτροπή, οι απαιτήσεις αυτές υπερβαίνουν το αναγκαίο μέτρο για την επίτευξη των σκοπών της ανεξαρτησίας και της εμπιστευτικότητας.
- 65 Επιπλέον, η Επιτροπή εκτιμά ότι οι αυστηροί κανόνες δεοντολογίας και οι διατάξεις περί ασφάλισης ευθύνης με στόχο την προστασία των καταναλωτών, όπως το άρθρο 21a του ΡΑΓ, αρκούν για την επίτευξη των σκοπών που έχει καθορίσει η Δημοκρατία της Αυστρίας. Επιπροσθέτως, οι επίμαχες απαιτήσεις δεν διακρίνονται από συνοχή, καθόσον η αυστριακή νομοθεσία παρέχει στα μέλη της οικογένειας πράκτορα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας τη δυνατότητα να γίνουν εταίροι σε εταιρία πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, ενώ η δυνατότητα αυτή δεν προβλέπεται για τέτοιου είδους εταιρίες οι οποίες είναι εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη πλην της Δημοκρατίας της Αυστρίας. Το θεσμικό αυτό όργανο προσθέτει ότι η ασάφεια του άρθρου 29a, σημείο 11, του ΡΑΓ σχετικά με την καθοριστική επιρροή των πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας κατά τη διαμόρφωση της βούλησης των εταιριών πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ανοίγει τον δρόμο για μια εξαιρετικά συσταλτική ερμηνεία.
- 66 Τρίτον, όσον αφορά τις εταιρίες κτηνιάτρων, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, κατά το άρθρο 15a, παράγραφος 1, του ΤÄG, μόνον οι κτηνίατροι ή οι εταιρίες κτηνιάτρων με επαγγελματική άδεια δύνανται να διατηρούν κτηνιατρείο ή ιδιωτική κτηνιατρική κλινική. Επιπλέον, οι εταίροι σε εταιρίες κτηνιάτρων πρέπει να είναι κτηνίατροι διαθέτοντες τα απαραίτητα προσόντα και τα πρόσωπα που δεν σχετίζονται με το επάγγελμα μπορούν να συμμετέχουν σε τέτοιες εταιρίες μόνον ως αφανείς εταίροι. Περαιτέρω, επισημαίνει ότι μόνον ένας κτηνίατρος ο οποίος κατέχει σημαντικό αριθμό μεριδίων εταιρίας κτηνιάτρων δύναται να γίνει διευθυντής υποκαταστήματος της εταιρίας αυτής, μπορεί δε να διευθύνει ένα μόνον υποκατάστημα.
- 67 Κατά την Επιτροπή, η υψηλού βαθμού ανεξαρτησία των κτηνιάτρων και η προστασία της δημόσιας υγείας μπορούν να επιτευχθούν με μέτρα λιγότερο περιοριστικά σε σχέση με την απαίτηση κατά την οποία οι κτηνίατροι πρέπει να κατέχουν το 100 % των δικαιωμάτων ψήφου των εταιριών κτηνιάτρων και η οποία συνιστά δυσανάλογο περιορισμό της ελευθερίας εγκατάστασης. Το θεσμικό αυτό όργανο φρονεί ότι, οι κτηνίατροι είναι μεν σε θέση να ασκούν καθοριστική επιρροή κατέχοντας επαρκές τμήμα του κεφαλαίου προκειμένου να εξασφαλίζεται ότι ασκούν τον έλεγχο της οικείας εταιρίας κτηνιάτρων, δεν μπορεί όμως να απαγορευτεί στα μη έχοντα την ιδιότητα του κτηνιάτρου πρόσωπα να κατέχουν ένα περιορισμένο τμήμα του κεφαλαίου μιας τέτοιας εταιρίας το οποίο δεν θα αποτελούσε εμπόδιο για τον έλεγχο αυτόν.
- 68 Η Επιτροπή εκτιμά ότι οι κανόνες δεοντολογίας και συμπεριφοράς των κτηνιάτρων και η αυστηρή επίβλεψη της τήρησής τους, μεταξύ άλλων από τον αυστριακό κτηνιατρικό σύλλογο, αποτελούν πιο ευέλικτο μέσο για την εξασφάλιση της προστασίας της δημόσιας υγείας και της ανεξαρτησίας των ασκούντων το επάγγελμα αυτό. Επιπλέον, το εν λόγω θεσμικό όργανο εκφράζει την άποψη ότι η εθνική ρύθμιση, αντί να επιβάλλει την κατοχή του 100 % του κεφαλαίου, θα μπορούσε να προβλέπει ότι η πλειονότητα, μόνον, των δικαιωμάτων ψήφου των εταιριών κτηνιάτρων πρέπει να ανήκει σε κτηνίατρος. Πέραν τούτου, θα μπορούσε να απαιτηθεί από τις εταιρίες κτηνιάτρων να προσχωρήσουν στον κτηνιατρικό σύλλογο, πράγμα το οποίο θα διευκόλυνε την επίβλεψή τους.
- 69 Η Δημοκρατία της Αυστρίας υποστηρίζει, ως προς τις εταιρίες πολιτικών μηχανικών, ότι ο αυστηρός διαχωρισμός των λειτουργιών του σχεδιασμού και της εκτέλεσης αποσκοπεί στην εξασφάλιση της αντικειμενικότητας, της ανεξαρτησίας και της ασφάλειας δικαίου όσον αφορά τις διαδικασίες εμπειρογνωμοσύνης και τα έγγραφα που συντάσσουν οι πολιτικοί μηχανικοί. Επιπλέον, το εν λόγω κράτος μέλος προβάλλει ότι οι υπηρεσίες των πολιτικών μηχανικών μπορούν επίσης να παρέχονται

βάσει του GewO από γραφεία μηχανικών ή από επικεφαλής κατασκευαστές, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατόν να υποστηριχθεί ότι περιορίζεται η δυνατότητα παροχής τέτοιων υπηρεσιών. Η οδηγία 2006/123, μολονότι αποσκοπεί στη ρύθμιση της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, εντούτοις, κατά το ως άνω κράτος μέλος, δεν ρυθμίζει το ζήτημα του επαγγελματικού τίτλου δυνάμει του οποίου μπορεί να παρέχεται μια υπηρεσία ούτε το ζήτημα του επαγγέλματος στο πλαίσιο του οποίου μπορεί να παρέχεται μια υπηρεσία.

- 70 Η Δημοκρατία της Αυστρίας προβάλλει ότι η μόνη δραστηριότητα η οποία μπορεί να ασκηθεί βάσει του ZTG και δεν μπορεί να ασκηθεί βάσει του GewO είναι η δραστηριότητα επικύρωσης των εγγράφων. Κατά το εν λόγω κράτος μέλος, πέραν του γεγονότος ότι, τουλάχιστον στο πλαίσιο της δραστηριότητας αυτής, οι πολιτικοί μηχανικοί εμπίπτουν στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο ιβ', της οδηγίας 2006/123, οι απαιτήσεις που αφορούν το επάγγελμα αυτό επιβάλλονται, εν πάση περιπτώσει, χάριν του δημοσίου συμφέροντος, ιδίως για την εξασφάλιση της προστασίας των καταναλωτών.
- 71 Εκτός από τη δυνατότητα παροχής στο πλαίσιο του GewO των ίδιων υπηρεσιών με εκείνες που παρέχονται από τους πολιτικούς μηχανικούς, η Δημοκρατία της Αυστρίας επισημαίνει ότι έχει προτείνει την τροποποίηση του άρθρου 26 του ZTG, προκειμένου να δοθεί τέλος στην προβαλλόμενη αιτίαση. Αντιθέτως, το εν λόγω κράτος μέλος εκτιμά ότι το άρθρο 28, παράγραφος 1, του ZTG αποσκοπεί στη διασφάλιση της αμεροληψίας και της ανεξαρτησίας των πολιτικών μηχανικών, με αποτέλεσμα να πρέπει να διατηρηθούν οι κανόνες που αφορούν τα διευθυντικά στελέχη και τους εκπροσώπους των εταιριών πολιτικών μηχανικών.
- 72 Όσον αφορά τις εταιρίες πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, πέραν των επιχειρημάτων που προέβαλε κατά τη διαδικασία πριν από την άσκηση της προσφυγής, σύνοψη των οποίων παρατίθεται στο δικόγραφο της προσφυγής της Επιτροπής, η Δημοκρατία της Αυστρίας ενημερώνει το Δικαστήριο ότι προτίθεται να τροποποιήσει το άρθρο 29a, σημείο 1, στοιχεία b έως e, του PAG, να προσθέσει ένα νέο σημείο στο άρθρο αυτό με σκοπό την επέκταση της κατηγορίας των προσώπων που μπορούν να είναι εταίροι των εν λόγω εταιριών και να καταργήσει το άρθρο 29a, σημείο 4, του νόμου αυτού.
- 73 Ως προς τις εταιρίες κτηνιάτρων, κατά τη Δημοκρατία της Αυστρίας, ουδόλως μπορεί να υποστηριχθεί ότι δεν υπάρχει σχέση μεταξύ του επαγγέλματος του κτηνιάτρου και της προστασίας της δημόσιας υγείας, καθόσον το επάγγελμα αυτό διαδραματίζει ρόλο εγγυητή όσον αφορά την παραγωγή ασφαλών τροφίμων. Το εν λόγω κράτος μέλος υποστηρίζει ότι οι κτηνίατροι υποχρεούνται, όχι μόνον από τον TÄG, αλλά και από άλλες κανονιστικές ρυθμίσεις, να δηλώνουν τόσο τις ασθένειες των ζώων όσο και ορισμένες ανθρωπινες ασθένειες ή τις υπόνοιες λοίμωξης από μια από τις ασθένειες αυτές.
- 74 Η Δημοκρατία της Αυστρίας φρονεί, επιπλέον, ότι οι κανόνες δεοντολογίας μπορούν να παράγουν δεσμευτικά αποτελέσματα μόνον έναντι των κτηνιάτρων που ασκούν το επάγγελμα και ότι οι κανόνες αυτοί δεν δύνανται να αποκλείσουν τυχόν σχέσεις εξάρτησης με πρόσωπα μη σχετιζόμενα με το εν λόγω επάγγελμα, εκτός εάν τεθεί σε εφαρμογή αυστηρό σύστημα κρατικού ελέγχου έναντι των προσώπων αυτών. Το ως άνω κράτος μέλος φρονεί ότι η άποψη της Επιτροπής κατά την οποία η κατάργηση του άρθρου 15a του TÄG θα συνεπαγόταν πλεονεκτήματα, όσον αφορά τις τιμές, για τους καταναλωτές δεν είναι καθόλου σαφής, δεδομένου μάλιστα ότι η διάταξη αυτή δεν αποκλείει τη δραστηριότητα εταιριών στις οποίες συμμετέχουν πρόσωπα μη σχετιζόμενα με το επάγγελμα του κτηνιάτρου.
- 75 Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας παρεμβαίνει προς στήριξη των αιτημάτων της Δημοκρατίας της Αυστρίας περιορίζοντας τις παρατηρήσεις της, την ορθότητα των οποίων αμφισβητεί η Επιτροπή, στην εξέταση της συμβατότητας των διατάξεων του ZTG με την οδηγία 2006/123. Συναφώς, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υποστηρίζει ότι το άρθρο 26, παράγραφος 1, και το άρθρο 28, παράγραφος 1, του ZTG, εάν θεωρηθεί ότι συνιστούν «απαιτήσεις» κατά την έννοια του άρθρου 15, παράγραφος 2, της οδηγίας 2006/123, πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 15, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής και, ως εκ τούτου, δικαιολογούνται.

- 76 Στο πλαίσιο αυτό, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υποστηρίζει, αφενός, ότι ο περιορισμός της δυνατότητας απόκτησης της ιδιότητας του εταίρου εταιρίας πολιτικών μηχανικών μόνο στους πολιτικούς μηχανικούς και στις εταιρίες πολιτικών μηχανικών είναι αναγκαίος προκειμένου να επιτευχθούν οι σκοποί της διασφάλισης της ανεξαρτησίας, της προληπτικής απονομής της δικαιοσύνης, της ποιότητας των υπηρεσιών, της προστασίας των καταναλωτών και της τήρησης της υποχρέωσης εμπιστευτικότητας. Αφετέρου, το εν λόγω κράτος μέλος υποστηρίζει ότι η απαίτηση κατά την οποία μόνον οι πολιτικοί μηχανικοί μπορούν να είναι διευθυντικά στελέχη και νόμιμοι εκπρόσωποι των εταιριών πολιτικών μηχανικών εγγυάται τη διαφάνεια και την ποιότητα των υπηρεσιών και διευκολύνει τον προσδιορισμό του υπευθύνου εντός μιας τέτοιας εταιρίας.
- 77 Κατά την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, λιγότερο περιοριστικά μέτρα, παραδείγματος χάριν εσωτερικοί κανόνες και κανόνες δεοντολογίας, δεν είναι ικανά να επιτύχουν τους καθορισθέντες σκοπούς με τον ίδιο τρόπο όπως οι επίμαχες εθνικές διατάξεις. Επιπλέον, οι διατάξεις περί ασφάλισης ευθύνης επιτελούν τελείως διαφορετική λειτουργία, δηλαδή αφορούν την αποζημίωση για τις ήδη επελθούσες ζημιές και όχι την πρόληψη τέτοιων ζημιών.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 78 Κατά το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/123, τα κράτη μέλη πρέπει να εξετάζουν κατά πόσον τα νομικά τους συστήματα προβλέπουν απαιτήσεις όπως εκείνες που αναφέρονται στην παράγραφο 2 του εν λόγω άρθρου και να εξασφαλίζουν ότι οι απαιτήσεις αυτές είναι συμβατές με τις προϋποθέσεις της παραγράφου 3 του ίδιου άρθρου.
- 79 Το άρθρο 15, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας αυτής αφορά τις απαιτήσεις που υποχρεώνουν τον πάροχο υπηρεσιών να έχει συγκεκριμένη νομική μορφή. Η παράγραφος 2, στοιχείο γ', του ίδιου αυτού άρθρου αφορά τις απαιτήσεις σχετικά με την κατοχή του εταιρικού κεφαλαίου.
- 80 Από τις παραγράφους 5 και 6 του ως άνω άρθρου 15 προκύπτει ότι επιτρέπεται στα κράτη μέλη να διατηρήσουν ή, ενδεχομένως, να θεσπίσουν απαιτήσεις παρόμοιες με εκείνες που μνημονεύονται στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, υπό τον όρο ότι οι απαιτήσεις αυτές πληρούν τις προϋποθέσεις της παραγράφου 3 του εν λόγω άρθρου (πρβλ. απόφαση της 16ης Ιουνίου 2015, Rina Services κ.λπ., C-593/13, EU:C:2015:399, σκέψη 33).
- 81 Οι σωρευτικές προϋποθέσεις που απαριθμούνται στο άρθρο 15, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας αφορούν, πρώτον, τη μη εισαγωγή δυσμενών διακρίσεων με τις οικείες απαιτήσεις, οι οποίες δεν πρέπει να εισάγουν άμεσα ή έμμεσα διακρίσεις ανάλογα με την ιθαγένεια ή, όσον αφορά τις επιχειρήσεις, ανάλογα με την έδρα τους, δεύτερον, την αναγκαιότητά τους, δηλαδή το ότι πρέπει να δικαιολογούνται από επιτακτικό λόγο δημοσίου συμφέροντος, και, τρίτον, την αναλογικότητά τους, δεδομένου ότι οι εν λόγω απαιτήσεις πρέπει να είναι κατάλληλες να εξασφαλίσουν την υλοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού και να μην υπερβαίνουν το όριο που είναι απαραίτητο για την επίτευξη του σκοπού αυτού, το ίδιο δε αποτέλεσμα δεν θα πρέπει να μπορεί να επιτευχθεί με άλλα λιγότερα περιοριστικά μέτρα.
- 82 Συνάγεται, ειδικότερα, ότι, μολονότι στο κράτος μέλος που επικαλείται επιτακτικό λόγο δημοσίου συμφέροντος, προκειμένου να δικαιολογήσει μια απαίτηση κατά την έννοια του ως άνω άρθρου 15, εναπόκειται βεβαίως να αποδείξει ότι η ρύθμισή του είναι κατάλληλη και αναγκαία για την επίτευξη του θεμιτώς επιδιωκόμενου σκοπού, το εν λόγω βάρος απόδειξης δεν φθάνει μέχρι του σημείου να απαιτείται από το κράτος μέλος αυτό να αποδείξει, τεκμηριωμένα, ότι κανένα άλλο πιθανό μέτρο δεν καθιστά δυνατή την επίτευξη του εν λόγω σκοπού υπό τους ίδιους όρους (πρβλ. αποφάσεις της 28ης Απριλίου 2009, Επιτροπή κατά Ιταλίας, C-518/06, EU:C:2009:270, σκέψη 84 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, της 24ης Μαρτίου 2011, Επιτροπή κατά Ισπανίας, C-400/08, EU:C:2011:172, σκέψη 123, και της 23ης Δεκεμβρίου 2015, Scotch Whisky Association κ.λπ.,

C-333/14, EU:C:2015:845, σκέψη 55). Πράγματι, μια τέτοια απαίτηση θα είχε, στην πράξη, ως αποτέλεσμα να στερήσει από το οικείο κράτος μέλος την κανονιστική αρμοδιότητά του στον σχετικό τομέα.

- 83 Εν προκειμένω, από τις εθνικές διατάξεις κατά των οποίων βάλλει η υπό κρίση αιτίαση συνάγεται ότι, πρώτον, μόνο τα φυσικά πρόσωπα και οι εταιρίες πολιτικών μηχανικών μπορούν να είναι εταίροι σε εταιρία πολιτικών μηχανικών και μόνο τα φυσικά πρόσωπα τα οποία έχουν την ιδιότητα του εταίρου της εταιρίας πολιτικών μηχανικών και κατέχουν την πλειονότητα των μεριδίων της εταιρίας αυτής μπορούν να διοριστούν διευθυντές και εκπρόσωποι της εταιρίας. Δεύτερον, μόνον οι ίδιοι οι πράκτορες διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, τα μέλη της οικογένειάς τους και τα ιδρύματα που έχουν συσταθεί από τα φυσικά αυτά πρόσωπα μπορούν να συμμετέχουν σε εταιρία πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, οι δε πράκτορες διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας πρέπει να ασκούν καθοριστική επιρροή εντός μιας τέτοιας εταιρίας. Τρίτον, μόνον οι κτηνίατροι ή οι εταιρίες κτηνιάτρων μπορούν να διατηρούν κτηνιατρείο ή κτηνιατρική κλινική, τα πρόσωπα που δεν σχετίζονται με το επάγγελμα μπορούν να συμμετέχουν μόνον ως αφανείς εταίροι και μόνον οι κτηνίατροι που κατέχουν σημαντικό αριθμό μεριδίων μιας τέτοιας εταιρίας μπορούν να γίνουν διευθυντές υποκαταστήματος της εταιρίας αυτής.
- 84 Διαπιστώνεται ότι οι ως άνω απαιτήσεις αφορούν τόσο τη νομική μορφή όσο και τη σύνθεση του κύκλου των κατόχων κεφαλαίου των εταιριών πολιτικών μηχανικών, πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και κτηνιάτρων, με αποτέλεσμα οι απαιτήσεις αυτές να εμπίπτουν στο άρθρο 15, παράγραφος 2, στοιχεία β' και γ', της οδηγίας 2006/123.
- 85 Πρέπει, επομένως, να ελεγχθεί αν οι επίμαχες εθνικές απαιτήσεις πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 15, παράγραφος 3, της οδηγίας 2006/123, ήτοι δεν εισάγουν διακρίσεις και είναι αναγκαίες και αναλογικές σε σχέση με την πραγμάτωση ενός επιτακτικού λόγου δημοσίου συμφέροντος (πρβλ. απόφαση της 1ης Μαρτίου 2018, CMVRO, C-297/16, EU:C:2018:141, σκέψη 54).
- 86 Όσον αφορά, καταρχάς, την πρώτη από τις προϋποθέσεις αυτές, από κανένα στοιχείο της υποβληθείσας στο Δικαστήριο δικογραφίας δεν προκύπτει ότι οι απαιτήσεις που εκτίθενται στη σκέψη 83 της παρούσας απόφασης εισάγουν άμεσα ή έμμεσα διακρίσεις, κατά την έννοια του άρθρου 15, παράγραφος 3, στοιχείο α', της οδηγίας 2006/123.
- 87 Περαιτέρω, όσον αφορά τη δεύτερη από τις εν λόγω προϋποθέσεις, διευκρινίζεται ότι, σύμφωνα με όσα αναφέρει κατ' ουσίαν η Δημοκρατία της Αυστρίας, στόχος των επίμαχων απαιτήσεων είναι να επιτευχθούν οι σκοποί της εξασφάλισης της αντικειμενικότητας και της ανεξαρτησίας των σχετικών επαγγελματιών καθώς και της ασφάλειας δικαίου και επίσης, ως προς τους κτηνιάτρους, ο σκοπός της προστασίας της υγείας.
- 88 Προκαταρκτικώς, επισημαίνεται ότι οι σκοποί της εξασφάλισης της αντικειμενικότητας και της ανεξαρτησίας των σχετικών επαγγελματιών, καθώς και της ασφάλειας δικαίου, συνδέονται με τον σκοπό της προστασίας των αποδεκτών των υπηρεσιών, ο οποίος μνημονεύεται στην αιτιολογική σκέψη 40 της οδηγίας 2006/123, καθώς και με τον σκοπό της εξασφάλισης της ποιότητας των υπηρεσιών.
- 89 Πρέπει να τονιστεί ότι οι σκοποί της προστασίας των αποδεκτών των υπηρεσιών, της εξασφάλισης της ποιότητας των υπηρεσιών και της προστασίας της υγείας συνιστούν επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος που μπορούν να δικαιολογήσουν τους περιορισμούς των ελευθεριών τις οποίες εγγυάται το δίκαιο της Ένωσης (πρβλ. αποφάσεις της 3ης Οκτωβρίου 2000, Corsten, C-58/98, EU:C:2000:527, σκέψη 38, και της 1ης Μαρτίου 2018, CMVRO, C-297/16, EU:C:2018:141, σκέψη 57).

- 90 Τέλος, σύμφωνα με την τρίτη προϋπόθεση του άρθρου 15, παράγραφος 3, της οδηγίας 2006/123, πρέπει να συντρέχουν τρία στοιχεία, συγκεκριμένα δε πρέπει η απαίτηση να είναι κατάλληλη για να εξασφαλίσει την υλοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού και να μην υπερβαίνει το όριο που είναι απαραίτητο για την επίτευξή του, ο σκοπός δε αυτός να μην μπορεί να επιτευχθεί με λιγότερο περιοριστικό μέτρο.
- 91 Συναφώς, από το γράμμα του άρθρου 15, παράγραφος 3, της οδηγίας 2006/123 προκύπτει ότι εναπόκειται στο οικείο κράτος μέλος να εξακριβώσει και, επομένως, να αποδείξει, επικαλούμενο συγκεκριμένα στοιχεία ικανά να στηρίζουν την επιχειρηματολογία του, ότι απαιτήσεις όπως οι επίμαχες εν προκειμένω πληρούν τις προϋποθέσεις που θέτει η διάταξη αυτή (πρβλ. απόφαση της 23ης Ιανουαρίου 2014, Επιτροπή κατά Βελγίου, C-296/12, EU:C:2014:24, σκέψη 33 και εκεί μνημονεύομενη νομολογία).
- 92 Όσον αφορά την καταλληλότητα των επίμαχων απαιτήσεων για την επίτευξη των καθορισθέντων σκοπών, διαπιστώνεται ότι οι περιορισμοί σχετικά με τη νομική μορφή και τη συμμετοχή στο εταιρικό κεφάλαιο είναι, στο μέτρο που εξασφαλίζουν τη διαφάνεια της συμμετοχής στο εταιρικό κεφάλαιο και την ικανότητα, από άποψη προσόντων, των συμμετεχόντων στο κεφάλαιο αυτό προσώπων και προσδιορίζουν επακριβώς τους υπευθύνους εντός της οικείας εταιρίας, καταρχήν κατάλληλοι για την επίτευξη των σκοπών της προστασίας των αποδεκτών των υπηρεσιών και της εξασφάλισης της ποιότητας των υπηρεσιών.
- 93 Όσον αφορά τον σκοπό της προστασίας της δημόσιας υγείας, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι οι απαιτήσεις σχετικά με την αποκλειστική κατοχή του κεφαλαίου των εταιριών κτηνιάτρων από τους ασκούντες το επάγγελμα αυτό είναι κατάλληλες για τη μείωση του κινδύνου να υιοθετήσουν οι εν λόγω εταιρίες οικονομικές στρατηγικές δυνάμενες να υπονομεύσουν τον σκοπό της προστασίας της υγείας καθώς και την ανεξαρτησία των κτηνιάτρων (πρβλ. απόφαση της 1ης Μαρτίου 2018, CMVRO, C-297/16, EU:C:2018:141, σκέψεις 82 και 83).
- 94 Ωστόσο, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, εθνική νομοθεσία είναι κατάλληλη για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού μόνον εφόσον επιδιώκει πράγματι την επίτευξή του με συνοχή και συστηματικότητα (πρβλ. αποφάσεις της 10ης Μαρτίου 2009, Hartlauer, C-169/07, EU:C:2009:141, σκέψη 55, της 15ης Οκτωβρίου 2015, Grupo Itevelesa κ.λπ., C-168/14, EU:C:2015:685, σκέψη 76, καθώς και διάταξη της 30ής Ιουνίου 2016, Sokoll-Seebacher και Naderhirn, C-634/15, EU:C:2016:510, σκέψη 27).
- 95 Εν προκειμένω, επισημαίνεται ότι, όπως ορθώς υποστήριξε η Επιτροπή, χωρίς τούτο να αμφισβητηθεί από τη Δημοκρατία της Αυστρίας, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι οι απαιτήσεις που επιβάλλονται στους πράκτορες διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ως προς την κατοχή κεφαλαίου διακρίνονται από συνοχή κατά την έννοια της νομολογίας αυτής, καθώς η αυστριακή νομοθεσία παρέχει σε πρόσωπα μη σχετιζόμενα με το επάγγελμα του πράκτορα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, δηλαδή στα μέλη της οικογένειας ενός τέτοιου πράκτορα, τη δυνατότητα να γίνουν εταίροι σε εταιρία πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, ενώ η δυνατότητα αυτή δεν προβλέπεται για εταιρίες δραστηριοποιούμενες στον εν λόγω τομέα οι οποίες είναι εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη πλην της Δημοκρατίας της Αυστρίας.
- 96 Επομένως, η Δημοκρατία της Αυστρίας δεν κατόρθωσε να αποδείξει ότι οι απαιτήσεις αυτές είναι κατάλληλες για την επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών.
- 97 Κατά τα λοιπά, αντιθέτως, διαπιστώνεται ότι η Επιτροπή δεν προβάλλει κανένα συγκεκριμένο επιχείρημα προς αμφισβήτηση της καταλληλότητας των επίμαχων απαιτήσεων για την επίτευξη των προβαλλόμενων σκοπών και υποστηρίζει απλώς ότι οι απαιτήσεις αυτές υπερβαίνουν το αναγκαίο για την επίτευξη των καθορισθέντων σκοπών μέτρο.

- 98 Όσον αφορά το δεύτερο στοιχείο του άρθρου 15, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της οδηγίας 2006/123, όπως αυτό εκτίθεται στη σκέψη 90 της παρούσας απόφασης, πρέπει καταρχάς να απορριφθεί, ως αλυσιτελώς προβαλλόμενο, το επιχείρημα της Δημοκρατίας της Αυστρίας ότι με νομοσχέδια τα οποία δεν είχαν τεθεί σε ισχύ κατά την ημερομηνία άσκησης της υπό κρίση προσφυγής επιδιώκεται η τροποποίηση της σχετικής ρύθμισης.
- 99 Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από τη σκέψη 48 της παρούσας απόφασης, η ύπαρξη παράβασης πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με την κατάσταση του κράτους μέλους ως είχε κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας και οι μεταβολές που τυχόν επήλθαν εν συνεχεία δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη από το Δικαστήριο.
- 100 Ως εκ τούτου, πρέπει να εξεταστεί αν τα προβαλλόμενα από τη Δημοκρατία της Αυστρίας επιχειρήματα σχετικά με τις επίμαχες απαιτήσεις, οι οποίες ίσχυαν κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, αποδεικνύουν ότι οι απαιτήσεις αυτές δεν υπερβαίνουν το αναγκαίο για την επίτευξη των καθορισθέντων σκοπών μέτρο.
- 101 Συναφώς, πρώτον, όσον αφορά την απαίτηση που προβλέπεται στο άρθρο 28, παράγραφος 1, του ZTG, διαπιστώνεται ότι η Επιτροπή πρότεινε διάφορα λιγότερο περιοριστικά εναλλακτικά μέτρα, όπως κανόνες συμπεριφοράς καθώς και κανόνες περί ασφάλισης της ευθύνης και εγγυήσεων, τα οποία, ιδίως εάν λαμβάνονταν σωρευτικώς, θα μπορούσαν να καταστήσουν δυνατή την επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών. Μολονότι όμως η Δημοκρατία της Αυστρίας υποστηρίζει ότι η ως άνω απαίτηση παρίσταται απαραίτητη προκειμένου να εξασφαλισθεί ότι οι διευθυντές εταιρίας πολιτικών μηχανικών θα ευθύνονται προσωπικά για τις υπηρεσίες που παρέχουν, το εν λόγω κράτος μέλος δεν τεκμηριώνει το επιχείρημα αυτό κατά τρόπο που να παρέχει στο Δικαστήριο τη δυνατότητα να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι τα λιγότερο περιοριστικά μέτρα δεν θα ήταν επαρκή για την επίτευξη των καθορισθέντων σκοπών.
- 102 Δεύτερον, όσον αφορά το άρθρο 29a του PAG, προστίθεται, εκτός από τα όσα εκτέθηκαν στις σκέψεις 95 και 96 της παρούσας απόφασης, ότι, αφενός, στόχος των επιχειρημάτων της Επιτροπής τα οποία συνοψίζονται με τις σκέψεις 62 έως 64 της παρούσας απόφασης είναι να συναχθεί ότι οι απαιτήσεις της εν λόγω διάταξης υπερβαίνουν το αναγκαίο για την επίτευξη των επιδιωκόμενων από αυτήν σκοπών μέτρο και, αφετέρου, η Δημοκρατία της Αυστρίας δεν προέβαλε ενώπιον του Δικαστηρίου επιχειρήματα ικανά να αντικρούσουν την επιχειρηματολογία αυτή.
- 103 Τρίτον, ως προς το άρθρο 15a του TÄG, η Δημοκρατία της Αυστρίας υποστηρίζει, αφενός, ότι οι κτηνίατροι υπόκεινται σε σειρά υποχρεώσεων σχετικών με την προστασία της υγείας, όπως είναι η εξασφάλιση της παραγωγής ασφαλών τροφίμων, η δήλωση των ασθενειών που προσβάλλουν τα ζώα και η δήλωση ορισμένων ανθρώπινων ασθενειών. Αφετέρου, το εν λόγω κράτος μέλος προβάλλει ότι οι κανόνες συμπεριφοράς, εκτός από την περίπτωση κατά την οποία η τήρησή τους ελέγχεται αυστηρά από το κράτος, δεν μπορούν να αποκλείσουν τις σχέσεις εξάρτησης και την επιρροή προσώπων μη σχετιζόμενων με το επάγγελμα, με αποτέλεσμα οι κανόνες αυτοί να μην είναι κατάλληλοι για την επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών.
- 104 Συναφώς, επισημαίνεται ότι η θεμιτή επιδίωξη των σκοπών της προστασίας της υγείας και της ανεξαρτησίας των κτηνιάτρων δεν μπορεί να δικαιολογήσει τον πλήρη αποκλεισμό των επιχειρηματιών που δεν έχουν την ιδιότητα του κτηνιάτρου από την κατοχή του κεφαλαίου των εταιριών κτηνιάτρων, καθόσον δεν αποκλείεται η δυνατότητα ασκήσεως αποτελεσματικού ελέγχου από τους κτηνιάτρους επί των εταιριών αυτών ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία οι τελευταίοι δεν κατέχουν το σύνολο του κεφαλαίου των εν λόγω εταιριών, στο μέτρο που η κατοχή από τα μη έχοντα την ιδιότητα του κτηνιάτρου πρόσωπα ενός περιορισμένου τμήματος του κεφαλαίου αυτού δεν θα αποτελούσε κατ' ανάγκην εμπόδιο για έναν τέτοιο έλεγχο (πρβλ. απόφαση της 1ης Μαρτίου 2018, CMVRO, C-297/16, EU:C:2018:141, σκέψη 86).

- 105 Επομένως, εθνική ρύθμιση η οποία αποκλείει όλα τα πρόσωπα που δεν διαθέτουν επαγγελματική άδεια από οποιαδήποτε συμμετοχή στο κεφάλαιο των εταιριών κτηνιάτρων υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο για την επίτευξη των σκοπών της προστασίας της δημόσιας υγείας και της ανεξαρτησίας των κτηνιάτρων.
- 106 Από το σύνολο των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι οι επίμαχες εθνικές απαιτήσεις υπερβαίνουν το αναγκαίο για την επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών μέτρο και, ως εκ τούτου, αντιβαίνουν στο άρθρο 15, παράγραφος 3, της οδηγίας 2006/123.
- 107 Συνεπώς, διαπιστώνεται ότι η αιτίαση που αφορά παράβαση του άρθρου 15 της οδηγίας 2006/123 είναι βάσιμη. Υπό τις συνθήκες αυτές, παρέλκει η εξέταση της επίμαχης ρύθμισης υπό το πρίσμα του άρθρου 49 ΣΛΕΕ.

Επί της αιτίασης που αφορά παράβαση του άρθρου 25 της οδηγίας 2006/123

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 108 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το άρθρο 21, παράγραφος 1, του ZTG και το άρθρο 29a, σημείο 6, του PAG υποχρεώνουν τις οικείες επαγγελματικές εταιρίες να περιορίζονται στην άσκηση του επαγγέλματος του πολιτικού μηχανικού ή του πράκτορα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας αντίστοιχα. Το άρθρο 25, όμως, της οδηγίας 2006/123 επιβάλλει στα κράτη μέλη να καταργήσουν τις απαιτήσεις που υποχρεώνουν τους παρόχους να ασκούν αποκλειστικά συγκεκριμένη δραστηριότητα ή που περιορίζουν την άσκηση από κοινού ή σε εταιρική σχέση διαφορετικών δραστηριοτήτων. Κατά την Επιτροπή, οι εθνικές αυτές διατάξεις εμποδίζουν, αφενός, τόσο την ίδρυση δευτερευουσών εγκαταστάσεων πολλαπλών ειδικοτήτων από εταιρίες εγκατεστημένες σε άλλο κράτος μέλος πλην της Δημοκρατίας της Αυστρίας όσο και την κύρια εγκατάσταση εταιριών εγκατεστημένων στην Αυστρία. Αφετέρου, οι εν λόγω διατάξεις εμποδίζουν την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών.
- 109 Όσον αφορά τις εταιρίες πολιτικών μηχανικών, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το άρθρο 21, παράγραφος 3, του ZTG, κατά το οποίο η σύσταση εταιρίας αστικού δικαίου με πρόσωπα που ασκούν μη ελεύθεριο επάγγελμα επιτρέπεται για τις εταιρίες πολιτικών μηχανικών μόνον εφόσον τα πρόσωπα αυτά δεν έχουν εξουσία διεκπεραίωσης εκτελεστικών καθηκόντων, αντιβαίνει στο άρθρο 25 της οδηγίας 2006/123.
- 110 Συναφώς, η Επιτροπή προβάλλει, πρώτον, ότι μόνον οι αρχιτέκτονες και οι μηχανικοί μπορούν να ιδρύουν κοινές εταιρίες, καθώς η ίδρυση εταιριών αστικού δικαίου με πρόσωπα που ασκούν άλλα επαγγέλματα είναι δυνατή μόνον υπό την προϋπόθεση ότι τα πρόσωπα αυτά δεν έχουν εξουσία διεκπεραίωσης εκτελεστικών καθηκόντων. Δεύτερον, κατά την Επιτροπή, η ίδρυση εταιρίας με πρόσωπα που ασκούν άλλα επαγγέλματα δεν είναι δυνατή υπό μορφή εταιρίας πολιτικών μηχανικών, αλλά είναι δυνατή μόνον υπό μορφή εταιρίας αστικού δικαίου στην οποία οι εταίροι ευθύνονται προσωπικά και δεν απολαμβάνουν του περιορισμού της ευθύνης που ισχύει στην εταιρία περιορισμένης ευθύνης. Τρίτον, το θεσμικό αυτό όργανο επισημαίνει ότι η προσέγγιση κατά την οποία ένας μηχανικός που παρέχει τις υπηρεσίες του βάσει του ZTG μπορεί να συνεταιρισθεί με πολιτικούς μηχανικούς με σκοπό τη σύσταση εταιρίας πολιτικών μηχανικών, ενώ ένας μηχανικός που παρέχει τις υπηρεσίες του στο πλαίσιο του GewO μπορεί να το πράξει μόνον υπό μορφή εταιρίας αστικού δικαίου, είναι αντιφατική και δυσανάλογη.
- 111 Όσον αφορά τις εταιρίες πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, κατά το άρθρο 29a, σημείο 6, του PAG, η δραστηριότητα μιας τέτοιας εταιρίας πρέπει να περιορίζεται στην άσκηση του επαγγέλματος του πράκτορα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, συμπεριλαμβανομένων των επικουρικών δραστηριοτήτων και της διαχείρισης της περιουσίας της εταιρίας αυτής. Κατά το εν λόγω θεσμικό όργανο, οι σκοποί της παροχής συμβουλών υψηλής ποιότητας και της προάσπισης των

συμφερόντων των καταναλωτών μπορούν να επιτευχθούν με μέτρα που δεν αποκλείουν, κατά τρόπο απόλυτο, την άσκηση των δραστηριοτήτων των πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας από κοινού ή στο πλαίσιο εταιρικής σχέσης με πρόσωπα που ασκούν άλλα επαγγέλματα.

- 112 Κατά τη Δημοκρατία της Αυστρίας, από την οδηγία 2006/123 προκύπτει ότι οι περιορισμοί των δραστηριοτήτων πολλαπλών ειδικοτήτων επιτρέπονται στο μέτρο που αποσκοπούν στη διασφάλιση της αμεροληψίας, της ανεξαρτησίας και της ακεραιότητας των νομοθετικώς κατοχυρωμένων επαγγελμάτων.
- 113 Συναφώς, όσον αφορά τις εταιρίες πολιτικών μηχανικών, το ως άνω κράτος μέλος υποστηρίζει, πρώτον, ότι το άρθρο 21, παράγραφος 1, του ZTG καθιστά δυνατό να συνεταιρισθούν εταιρίες πολιτικών μηχανικών διαφόρων ειδικοτήτων. Δεύτερον, υπενθυμίζει ότι το άρθρο 21, παράγραφος 3, του ZTG καθιστά επίσης δυνατή τη σύσταση εταιρίας με πρόσωπα ασκούντα άλλο επάγγελμα, υπό την προϋπόθεση ότι οι τα πρόσωπα αυτά δεν έχουν εξουσία άσκησης εκτελεστικών δραστηριοτήτων.
- 114 Κατά το εν λόγω κράτος μέλος, λαμβανομένου υπόψη του αυστηρού διαχωρισμού των δραστηριοτήτων του σχεδιασμού και της εκτέλεσης, οι κανόνες εσωτερικής οργάνωσης δεν αρκούν για να επιτευχθεί ο σκοπός της εξασφάλισης της αμεροληψίας και της ανεξαρτησίας του επαγγέλματος. Επιπλέον, η Δημοκρατία της Αυστρίας φρονεί ότι, με το σκεπτικό της Επιτροπής κατά το οποίο αρκεί η θέσπιση κατευθυντηρίων γραμμών σχετικών με την πρόληψη συγκρούσεων συμφερόντων, δεν μπορεί να επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος σκοπός, καθόσον οι κατευθυντήριες αυτές γραμμές δεν έχουν δεσμευτική ισχύ.
- 115 Όσον αφορά τις εταιρίες πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, η Δημοκρατία της Αυστρίας ενημερώνει το Δικαστήριο ότι οι προτεινόμενες τροποποιήσεις του άρθρου 29a, σημεία 6 και 11, του ΡΑG συνίστανται σε απλή κατάργηση των διατάξεων αυτών, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να της προσαφθεί περιορισμός των δραστηριοτήτων πολλαπλών ειδικοτήτων.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 116 Κατά το άρθρο 25, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/123, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι πάροχοι να μην υπόκεινται σε απαιτήσεις που τους υποχρεώνουν να ασκούν αποκλειστικά συγκεκριμένη δραστηριότητα ή που περιορίζουν την άσκηση από κοινού ή σε εταιρική σχέση διαφορετικών δραστηριοτήτων. Ωστόσο, οι πάροχοι που μνημονεύονται στα στοιχεία α' και β' της εν λόγω παραγράφου μπορούν να υπόκεινται σε τέτοιες απαιτήσεις, σύμφωνα με τις προβλεπόμενες σε αυτά προϋποθέσεις.
- 117 Εν προκειμένω, αφενός, κατά το άρθρο 21, παράγραφος 1, του ZTG, οι πολιτικοί μηχανικοί μπορούν να συστήνουν εταιρίες πολιτικών μηχανικών αποκλειστικά για τον σκοπό της άσκησης του επαγγέλματός τους, ενώ, κατά την παράγραφο 3 του άρθρου αυτού, η σύσταση, από πολιτικούς μηχανικούς, εταιρίας με πρόσωπα που ασκούν μη ελεύθερο επάγγελμα επιτρέπεται μόνον εφόσον πρόκειται για εταιρία αστικού δικαίου, στην οποία τα τελευταία αυτά πρόσωπα δεν έχουν εξουσία διεκπεραίωσης εκτελεστικών καθηκόντων.
- 118 Αφετέρου, κατά το άρθρο 29a, σημείο 6, του ΡΑG, οι δραστηριότητες των εταιριών πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας περιορίζονται στην άσκηση του επαγγέλματος αυτού, στις επικουρικές δραστηριότητες και στη διαχείριση της περιουσίας της οικείας εταιρίας.
- 119 Επομένως, βάσει των ως άνω διατάξεων, οι μνημονευόμενοι σε αυτές πάροχοι υπόκεινται σε απαιτήσεις όπως εκείνες για τις οποίες κάνει λόγο το άρθρο 25, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/123. Ως εκ τούτου, πρέπει να εξεταστεί, περαιτέρω, αν οι απαιτήσεις αυτές μπορούν να δικαιολογηθούν δυνάμει των στοιχείων α' ή β' της εν λόγω διάταξης.

- 120 Συναφώς, η Δημοκρατία της Αυστρίας υποστηρίζει ότι το άρθρο 21 του ZTG αποσκοπεί στη διασφάλιση της αμεροληψίας, της ανεξαρτησίας και της ακεραιότητας του επαγγέλματος του πολιτικού μηχανικού και εκτιμά ότι οι σκοποί αυτοί δεν μπορούν να επιτευχθούν με τους κανόνες συμπεριφοράς. Όσον αφορά τους πράκτορες διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, το εν λόγω κράτος μέλος ενημερώνει το Δικαστήριο σχετικά με τις νομοθετικές τροποποιήσεις για την κατάργηση των διατάξεων κατά των οποίων βάλλει η Επιτροπή.
- 121 Σύμφωνα με τη νομολογία που παρατίθεται στη σκέψη 48 της παρούσας απόφασης, πρέπει να απορριφθούν τα επιχειρήματα της Δημοκρατίας της Αυστρίας σχετικά με τις νομοθετικές τροποποιήσεις του PAG, οι οποίες επήλθαν μετά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας και οι οποίες, επιπλέον, δεν έχουν τεθεί σε ισχύ κατά την ημερομηνία άσκησης της υπό κρίση προσφυγής.
- 122 Όσον αφορά το άρθρο 21 του ZTG, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Δημοκρατία της Αυστρίας ουδόλως εξήγησε πώς ακριβώς θα μπορούσαν να κλονιστούν η αμεροληψία, η ανεξαρτησία και η ακεραιότητα του επαγγέλματος του πολιτικού μηχανικού εάν παρεχόταν στους πολιτικούς μηχανικούς η δυνατότητα να συνεταιρισθούν, στο πλαίσιο εταιρίας όπως εκείνες οι οποίες μνημονεύονται στο άρθρο 21, παράγραφος 1, του ZTG, με πρόσωπα που ασκούν άλλα επαγγέλματα. Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο καθόσον η παράγραφος 3 της ίδιας αυτής διάταξης καθιστά δυνατό, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να συνεταιρισθούν πολιτικοί μηχανικοί με πρόσωπα που ασκούν άλλη δραστηριότητα, στο πλαίσιο εταιρίας αστικού δικαίου.
- 123 Εν πάση περιπτώσει, η Δημοκρατία της Αυστρίας δεν προέβαλε κανένα συγκεκριμένο επιχείρημα προκειμένου να αποδείξει ότι άλλα, λιγότερο περιοριστικά μέτρα, όπως η θέσπιση κανόνων εσωτερικής οργάνωσης εταιρίας πολλαπλών ειδικοτήτων, την οποία πρότεινε η Επιτροπή με τα επιχειρήματά της, δεν θα ήταν κατάλληλα να εξασφαλίσουν την αμεροληψία, την ανεξαρτησία και την ακεραιότητα πολιτικού μηχανικού δραστηριοποιούμενου στο πλαίσιο μιας τέτοιας εταιρίας. Δεν μπορεί, επομένως, να γίνει δεκτό ότι η απαγόρευση σύστασης τέτοιων εταιριών, η οποία προκύπτει από το άρθρο 21 του ZTG, είναι «αναγκαία» για τους σκοπούς αυτούς, κατά την έννοια του άρθρου 25, παράγραφος 1, στοιχεία α' ή β', της οδηγίας 2006/123.
- 124 Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η αιτίαση που αφορά παράβαση του άρθρου 25 της οδηγίας 2006/123 είναι βάσιμη.
- 125 Συνεπώς, διαπιστώνεται ότι η Δημοκρατία της Αυστρίας, διατηρώντας τις απαιτήσεις σχετικά με τον τόπο της έδρας για τις εταιρίες πολιτικών μηχανικών και πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, τις απαιτήσεις σχετικά με τη νομική μορφή και την κατοχή του κεφαλαίου για τις εταιρίες πολιτικών μηχανικών, πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και κτηνιάτρων καθώς και τον περιορισμό των δραστηριοτήτων πολλαπλών ειδικοτήτων για τις εταιρίες πολιτικών μηχανικών και πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 14, σημείο 1, το άρθρο 15, παράγραφος 1, παράγραφος 2, στοιχεία β' και γ', και παράγραφος 3, και το άρθρο 25 της οδηγίας 2006/123.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 126 Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε να καταδικαστεί η Δημοκρατία της Αυστρίας στα δικαστικά έξοδα και η τελευταία ηττήθηκε, η Δημοκρατία της Αυστρίας πρέπει, πέραν των δικαστικών εξόδων της, να φέρει τα έξοδα της Επιτροπής.
- 127 Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 140, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας θα φέρει τα δικαστικά έξοδά της.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Η Δημοκρατία της Αυστρίας, διατηρώντας τις απαιτήσεις σχετικά με τον τόπο της έδρας για τις εταιρίες πολιτικών μηχανικών και πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, τις απαιτήσεις σχετικά με τη νομική μορφή και την κατοχή του κεφαλαίου για τις εταιρίες πολιτικών μηχανικών, πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και κτηνιάτρων καθώς και τον περιορισμό των δραστηριοτήτων πολλαπλών ειδικοτήτων για τις εταιρίες πολιτικών μηχανικών και πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 14, σημείο 1, το άρθρο 15, παράγραφος 1, παράγραφος 2, στοιχεία β' και γ', και παράγραφος 3, και το άρθρο 25 της οδηγίας 2006/123/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά.
- 2) Η Δημοκρατία της Αυστρίας φέρει, πέραν των δικαστικών εξόδων της, τα έξοδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
- 3) Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας φέρει τα δικαστικά έξοδά της.

(υπογραφές)